

„Teorija i praksa zakonodavstva BiH“

Realizovano u saradnji sa:

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
BOSNA I HERCEGOVINA

Trebinje, novembar 2008.godina

Sadržaj:

- 3 Uvod. Problemi i razlozi nastanka ove publikacije - Ženski centar Trebinje
- 4 Objedinjene prezentacije NVO-a, sugestije, prijedlozi i predloženi amadmani
- 32 Predstavljanje organizacija koje su pripremile prezentacije
- 39 Zaključci i preporuke sa konferencije

Prilozi:

- 40 Iskustva iz susjednih zemalja učesnica međunarodne konferencije
- 49 Istraživanje Pili mreže

"Ova publikacija ne mora nužno sadržavati mišljenja i stavove Fondacije Heinrich Böll. Mišljenja iznesena u studiji predstavljaju stavove autora."

Uvod

Zakonodavstvo koje tretira ženska i dječija ljudska prava u BiH nije usklađeno sa stvarnim potrebama na terenu, odnosno zakoni koji se donose su nepraktični ili neprimjenljivi. Ako se ovome doda da zakoni najčešće ne prate stanje na terenu niti jedni druge, za posljedicu imamo da se ne primjenjuje Zakon o ravnopravnosti polova, koji je više godina na snazi, niti se drugi zakoni usklađuju sa njim. Ilustrativno je da u okviru Porodičnog zakona Republike Srpske (RS), formalno pravno, roditelj koji je silovao svoje dijete, može povratiti roditeljsko pravo i time legalno dobiti mogućnost za ponovnu zloupotrebu. Osim zakona koji tretiraju porodično nasilje važno je istaći i novu oblast tzv. „mobing“ koji je još nepoznanica na terenu.

Ovo su bili ključni razlozi organizovanja dvodnevne međunarodne konferencije pod nazivom „Teorija i praksa zakonodavstva BiH“ koja je održana 30. i 31. oktobra 2008. u Trebinju, a njen rad je podržalo Ministarstvo civilnih poslova BiH. Naša organizacija je u saradnji sa Fondacijom Heinrich Böll, Ured za Bosnu i Hercegovinu, pripremila zbornik radova sa Konferencije, predstavljenih u formi prezentacija, zaključaka i preporuka koji su sadržani u ovoj brošuri.

Ujedno koristim priliku da se zahvalim i svim učesnicima ove konferencije.

S poštovanjem,

Ljiljana Čičković
Izvršna direktorica
NVO Ženski centar Trebinje

Objedinjene prezentacije NVO-a, sugestije, prijedlozi i predloženi amandmani

Zaštita ženskih ljudskih prava, zakonodavni okvir, teorija i praksa

Bosna i Hercegovina je država čiji su građani zaštićeni najvišim nivoom standarda zaštite ljudskih prava.

Ustav BiH i Ustavi oba entiteta sadrže članove u kojima se eksplicitno zabranjuje diskriminacija na osnovu pola.

Na osnovu Ustava i međunarodnih standarda koji su direktno inkorporirani u Ustav doneseni su i *Lex specialisi*, dakle posebni zakoni koji zabranjuju diskriminaciju po osnovu pola.

Zakon o ravnopravnosti polova donesen je u maju 2003. godine, a njime se u XVIII poglavlju uređuje, promovise i štiti ravnopravnost polova i garantuju jednake mogućnosti za oba pola u javnoj i privatnoj sferi života.

Posebno bih istakla Poglavlje XI (Zabrana nasilja), gdje se po prvi put u domaćoj zakonskoj legislativi zabranjuje svaki oblik nasilja po osnovu pola, a u Poglavlju XVII su za svaki oblik kršenja predviđene i kaznene odredbe koje se preduzimaju po službenoj dužnosti.

Krivičnim zakonima oba entiteta uvedeni su članovi zakona koji nasilje u porodici tretiraju kao krivično djelo za koje se postupa po službenoj dužnosti.

U oba entiteta takođe je donesen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i na osnovu ovih zakona i podzakonskih akata kojima je razrađen sistem provedbe zaštitnih mjera predviđenih ovim zakonima, a sve u cilju što bolje zaštite žrtava porodičnog nasilja.

Takođe na nivou države BiH i na nivou entiteta osnovane su Agencija za ravnopravnost polova i Gender centri kao mehanizmi zaštite i osiguranja ravnopravnosti polova.

Donesen je i Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine (GAP) kojim su predviđene aktivnosti koje je potrebno preduzeti kako bi Bosna i Hercegovina ispunila jedan od brojnih uslova za ulazak u Evropsku uniju, odnosno kako bi ispunila svoje obaveze u oblasti poštovanja ljudskih prava.

Kada pogledamo zakonsku regulativu koja je u Bosni i Hercegovini i njenim entitetima na snazi, neupućeni čitalac bi bio ubijeđen da je naša država postigla visok nivo poštovanja ljudskih prava i da su njeni građani potpuno zaštićeni od diskriminacije na osnovu pola.

Ipak, situacija nije ni blizu onakvoj kakvom se na prvi pogled čini. Duboko ukorijenjene patrijarhalne norme i dalje sprječavaju primjenu donesenih zakona, naročito u institucijama vlasti koje bi trebale te zakone primjenjivati.

Brojne nevladine organizacije koje se bave pitanjem zaštite ljudskih prava, sa posebnim akcentom na ženska ljudska prava, najviše ukazuju na probleme u primjeni zakona i na nepostojanje političke volje u društvu da se situacija promjeni.

Veoma često se stiče utisak da su brojni zakoni doneseni samo da budu "na broju", a da institucije države koje su dužne da ga primjenjuju nisu nikad ni imale tu namjeru.

Nabrojaću samo nekoliko primjera postupanja institucija u slučajevima nasilja u porodici kada su u pitanju žene i djeca žrtve nasilja.

Primjer 1.

U oba entiteta u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici predviđena je zaštitna mjera „Udaljavanje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora“.

Prema izjavama sudija ova mjera se ne izriče zato što nije obezbijeđen smještaj za nasilnike, odnosno ne postoji prostor gdje bi se nasilnici mogli izmjestiti. Iako ni Zakon niti podzakonski akti nisu predvidjeli postojanje takvih prostora, mišljenja sam da oni i ne moraju biti obezbijeđeni da bi se ova mjera sprovela, jer da je zakonodavac smatrao da ga je potrebno obezbijediti, to bi u zakonu i stajalo.

Prije donošenja Zakona i prije osnivanja kuća za smještaj žena i djece žrtava porodičnog nasilja, ni jedan organ nije vodio računa gdje će se smjestiti žene i djeca žrtve porodičnog

nasilja. Nisam jednom bila svjedok kako su nas žene sa malom djecom u naručju dočekivale pred vratima našeg pravnog savjetovališta jer su bile izbačene iz svojih domova od strane nasilnika, njihovih partnera. Niko se nikada nije zapitao gdje bi one trebale biti smještene i svi su slijegali ramenima na naša pitanja o tome. Nismo ih jednom vodili svojim kućama, mi volonteri nevladinih organizacija.

Takav stav sudstva, po meni, govori o duboko ukorjenjenim predrasudama prema ženi kao isključivom krivcu za nasilje koje trpi i naravno prema pitanju vlasništva nad zajedničkom bračnom imovinom. Naglasak stavljam na riječ "zajedničkom" jer je zakonom predviđeno da je bračna imovina zajednička u odnosu 1/2 i dijeli se na oba bračna druga. Stav sudija je još uvijek na strani muškaraca jer „kako donijeti mjeru udaljevanja kad je imovina uknjižena na muža“. Nikoga ne brine to što policija nije u stanju da u onoj drugoj polovini zajedničkog doma obezbijedi ženi i djeci život bez nasilja.

Primjer 2.

Ogroman broj žena žrtava porodičnog nasilja nije zaposlen i spada u kategoriju siromašnog stanovništva.

U porodicama koje imaju više djece i ostvaruju pravo na dječji dodatak, problem je što se taj dodatak u Fondu dječje zaštite automatski usmjerava na muževe, odnosno na njihove bankovne račune, ako su zaposleni, ili na njihova imena na adresama na kojima porodice žive.

Nije rijedak slučaj da su očevi u disfunkcionalnim porodicama alkoholičari koji sav novac koji posjeduju potroše na alkohol, pa tako i dječje dodatke. Porodičnim zakonom je predviđeno da se oba roditelja jednako staraju za svoje potomstvo, pa su im u tom smislu jednaka prava i obaveze. Država nema mehanizme da nesavjesnog oca alkoholičara natjera da daje novac u kuću za održavanje porodice. Čak ni u slučajevima kada je dječiji dodatak jedini izvor prihoda koji bi omogućio djeci da se prehrane, nije ga moguće premjestiti sa oca kao primaoca, na majku djece.

Pokušavala sam nekoliko puta, po meni u skladu sa zakonom, samo jednim potezom pera promijeniti adresu na koju se upućuje dječji dodatak, ali to mi nikada nije uspjelo uz odgovor nadležnih da se mora mijenjati zakon. Ne znam zašto, a neznam ni koji zakon.

Primjer 3.

Zaštitnu mjeru obaveznog liječenja od zavisnosti takođe nije moguće primijeniti jer je za provođenje ove mjere potreban pristanak alkoholičara ili narkomana koji je počinio porodično nasilje. Osim toga, jedina ustanova u Republici Srpskoj koja se bavi ovakvim liječenjem raspolaže sa 12 kreveta i otvorenog je tipa. U najvećem broju slučajeva kada zavisnik pristane da se liječi on, poslije dva do tri dana boravka na klinici bez ikakvog nadzora, napušta tretman i vraća se u prostor gdje je počinio nasilje.

Ovo su samo neki primjeri koji govore u prilog činjenici da je država donijela potrebne zakone samo da bi zadovoljila formu, odnosno da ne postoji stvarna volja svih učesnika u procesu zaštite žena žrtava porodičnog nasilja da te zakone sprovedu u djelo.

Isti slučaj je i sa drugim zakonima koji štite ravnopravnost polova, a posebno sa Zakonom o ravnopravnosti polova koji je donesen još 2003. godine. Još uvijek je mogućnost primjene njegovih pojedinih odredbi pod velikim znakom pitanja.

Šta nam je činiti?

Pojačati pritisak na organe koji su dužni da sprovode zakone, ukazujući stalno na obavezu države da je zakone koje je donijela obavezna i primjenjivati.

Ukazivati javno, putem medija, na kršenja zakona u svim slučajevima sa kojim se u toku svoga rada susretnu nevladine organizacije.

Vršiti pritisak na Agenciju za ravnopravnost polova i na Gender centre oba entiteta, da vrše ulogu koju im je u društvo povjerilo i da pojačaju saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima zaštite ženskih ljudskih prava.

Trebinje, 29.10.2008. godine

Lana Jajčević
"Udružene žene"

Br. I – 71/05

Trebinje, 02.09.2005.god

MINISTARSTVO PRAVDE

Predmet: AMANDMANI NA ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI

Poštovani/na,

Kako je nasilje u porodici krivično djelo regulisano Krivičnim zakonom RS, svako "spuštanje" bilo kog vida porodičnog nasilja u prekršajno, smatramo degradacijom postignutih rezultata koje će ići na štetu žrtve. Naš je prijedlog da se zaštitne mjere dodaju Krivičnom zakonu RS ili da ovaj zakon kao prekršajni reguliše isključivo zaštitne mjere i sankcije u slučaju kršenja istih.

Član 1.

Predlažemo da se cijeli tekst ovog člana izbriše i da se doda ovaj:

«Krivični zakon RS objavljen u Službenom glasniku RS 25. juna 2003 god. br. 49-03 regulisao je nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, u članu 208 od stava 1 do 6, kao krivično djelo. A u Zakonu o zaštiti u porodici se reguliše samo ono što nije obuhvaćeno Krivičnim zakonom a to su zaštitne mjere i sankcije za prekršioce istih.»

Član 2.

U Članu 2 predlažemo da se prvi i treći stav brišu, a da se u drugom iza riječi «ako» izbriše predloženi tekst i da se rečenica nastavi sa »počinilac prekrši izrečene zaštitne mjere regulisane ovim zakonom».

Član 3.

U Članu 3. predlažemo da se tekst trećeg stava zamjeni sa :

«Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri nadležni sud dužan je da dostavi odmah, a najkasnije u roku od 8 dana».

Član 6.

Predlažemo da se prvih 7 alineja izbriše jer su regulisane Krivičnim zakonom RS .

Član 9.

U Članu 9. predlažemo poslednju alineju koja glasi:

«Zabrana uništavanja ličnih stvari žrtve».

A da se u drugoj alineji doda:

«najmanje na 100 m».

Član 12.

U stavu drugom predlažemo da se izbriše «sud će odrediti mjesta ili područja, te».

Član 14.

U prvom stavu, drugi red, predlažemo da se izbriše «uznemiravanjem ili uhođenjem».

Predlažemo da se ostave članovi 21. i 25. koji su izbrisani iz ovog Nacrta a bili su predviđeni u Prednacrta ovog zakona.

Ženski centar Trebinje

Br. I – 11/06

Trebinje, 27.01.2006.god.

Narodna Skupština RS
Odbor za obrazovanje, nauku, kulturu i informisanje
N/R Predsjednice G-đe Gordane Dukić

Poštovana G-đo Dukić,

Obraćam Vam se ispred NVO «Ženski centar» Trebinje sa molbom da nam pomognete da zaštitimo interese žena i djece pogotovo žrtava porodičnog nasilja kao posebno ranjive kategorije.

1. Naime, radi se o tome da ne postoji nikakva zakonom propisana zdravstvena zaštita žena starijih od 40 godina koja nalaže obavezu (za ženu ili njenog poslodavca-države) godišnjeg pregleda PAPA testa u cilju redovnog praćenja njenog zdravlja, preventivnog djelovanja i pravovremenog otkrivanja bolesti ženskih reproduktivnih organa koje su česte za ovu populaciju.

2. U slučajevima kada su oba roditelja redovni studenti, njihova djeca ne mogu da ostvare zdravstvenu zaštitu ni po kom osnovu, ni preko biroa jer roditelji nisu prijavljeni, ni preko neke firme jer roditelji ne rade niti pak preko djeda ili bake jednog od roditelja.

3. U Porodičnom zakonu RS (Službeni glasnik RS br.54/02), Član 106. u kome se navode razlozi uslijed kojih se mogu oduzeti roditeljska prava i dužnosti, stav (2) u potpunosti, a pogotovo broj 2 toga stava u kome stoji «ako seksualno iskorišćava dijete», naredni stav (4) koji reguliše vraćanje roditeljskog prava tom istom roditelju ne izuzima stav (2) pogotovo broj 2 toga stava. Ovo u praksi znači da roditelj koji je silovao ili više godina obavljao bludne radnje nad svojim maloljetnim djetetom, a kome je sud oduzeo roditeljska prava, može uz angažovanje dobrog advokata ta ista prava vratiti jer su radnje prestale uz naravno korištenje ovog Zakona

4. U ovom istom Članu 106. u stavu (3) br. 1. i 2. stoji da se roditeljsko pravo može oduzeti ako se napusti dijete i ako se roditelj ne brine duže od mjesec dana o njemu. Ovo u praksi znači da žena-majka, žrtva porodičnog nasilja koja je fizički slabija od muža nasilnika, u situacijama kada je izbačena iz kuće/stana bez djeteta ili koja hoće da napusti muža, a on je fizički spriječi da povede dijete, može izgubiti pravo na roditeljstvo jer se ta situacija može zloupotrijebiti i predstaviti kao svojevrijedno napuštanje djeteta, ako muž nasilnik negira da je bila fizički onemogućena da povede dijete. Takođe, korištenjem fizičke snage, može joj se

uskratiti viđanje i briga o tom maloljetnom djetetu, što se, opet, može predstaviti kao njena volja.

Zbog svega gore navedenog, molimo Vas da u interesu žena i djece tražite dopune i izmjene novog nacrtu Zakona o zdravstvenoj zaštiti RS i postojećeg Porodičnog zakona RS.

Ukoliko trebate dodatna pojašnjenja ili bilo koji vid podrške za koji smatrate da bi Vam ga naša organizacija mogla pružiti, nemojte oklijevati da nas kontaktirate.

U ime svih žena RS, koje možda i nisu svjesne važnosti gore navedenih prijedloga, želim da Vam se zahvalim na razumjevanju.

Ženski centar Trebinje

Br. I – 110/06

Trebinje, 17.04.2006.god.

EPPU SARAJEVO

Predmet: PRIJEDLOZI

Obraćamo Vam se ispred NVO-a Ženski centar Trebinje sa prijedlozima za reviziju strategije PRSP u dijelu Civilnog društva i ravnopravnosti polova (PRSP BiH 2004-2007 – Revidirani dokument- str. 122 do 125).

1. U Prijedlogu prioriternih mjera za Civilno društvo navodi se da se želi postići ravnopravni partnerski odnos između civilnog društva i vladinih tijela, a izostavljeno je planiranje budžeta za Civilno društvo kojem prijeti potpuno nestajanje zajedno sa odlaskom donatora sa ovih terena. Smatramo da je neophodno u okvirima ovog dokumenta uvrstiti tj. planirati i budžet za razvoj i rad Civilnog društva. Takođe, ovde se navodi lokalni nivo praćenja PRSP-e što u našim očima znači „spuštanje“ rada Civilnog društva, zbog toga predlažemo da ovaj nivo praćenja obuhvati ne samo lokalni nivo već i entitetski i državni.

Ne bih se složila sa konstatacijom da Civilno društvo samo kritikuje vladine postupke jer smatram da ono svojim radom doprinosi promjenama naročito na polju ravnopravnosti polova.

2. U dijelu prioriteta u oblasti ravnopravnosti polova koji se odnosi, u prvom redu, na borbu protiv siromaštva žena predviđena je, između ostalog, i analiza statusa žene u vlasničkim odnosima nad nekretninama koje su uglavnom uknjižene na muževe, braću i očeve. Ovim se žena automatski isključuje iz apliciranja za ozbiljne kredite poslije čega joj ostaju samo mikro-krediti koji je guraju u još dublje siromaštvo (zbog visokih kamatnih stopa, nepostojanja grejs perioda i zbog limitiranja na simbolične iznose koji su više nego nedovoljni za pokretanje bilo kakvog biznisa). Rukovođeni činjenicom da samo ekonomski nezavisna žena može biti jaka, smatramo da je neophodno obezbijediti budžet za ovu kategoriju stanovništva (npr. da se isposluju povoljne kreditne linije za žene, koje neće biti uslovljene vlasništvom nad imovinom). Svakako je važno istaći da je ravnopravnost polova zagarantovana Zakonom o ravnopravnosti polova koji se na žalost ne implementira, pa je samim tim nužno insistirati na njegovoj implementaciji u ovom dokumentu kao i u svim oblastima.

Ovdje imamo i jednu novu kategoriju siromašnih žena žrtava porodičnog nasilja koje su prinuđene da ostaju u nasilnim zajednicama jer su ekonomski zavisne od nasilnika što im onemogućuje bilo kakav izlazak iz kruga nasilja.

Iako se porodično nasilje ne može vezivati samo za siromašne slojeve ono dodatno dovodi do stvaranja nove kategorije siromašnih, a to su žene žrtve nasilja. Žrtve porodičnog nasilja bez

obzira iz kog sloja dolaze bivaju uglavnom izbačene ili pak pobjegnu iz svojih domova bez novca, stvari, garderobe, a nerijetko i bez ličnih dokumenata. Neke od njih su ucjenjene ili pak prinuđene da se bave prostitucijom da bi na taj način obezbjedile novac za smještaj, hranu, djecu – za život.

Prema riječima samih žrtava ekonomska zavisnost i nepostojanje alternativnog smještaja su jedni od ključnih razloga zbog kojih ostaju u takvim porodicama. Ako se odluče za napuštanje muža nasilnika nailaze na drugi problem – problem zaposlenja. Ova vrsta problema je izražena u manjim sredinama kakve su, manje-više, sve sredine u BiH. Zlostavljane žene teže dolaze do posla jer je njihov status poljuljan, ne samo u porodici nego i u društvu. Mnogi poslodavci izbjegavaju zaposlenje takvih žena zbog eventualnih problema sa bivšim muževima, pogotovo što je na tržištu rada veliki broj mladih osoba koje traže posao. Uz sve to privatni sektor nije stimulisan olakšicama (npr. poreskim) ako zaposli članove ove kategorije. Zbog toga predlažemo da se upravo kroz ovu strategiju predvidi stimulacija za privatnike koji žele da zaposle žrtve porodičnog nasilja. (npr. omogućavanje pristupa povoljnim kreditnim linijama, oslobađanje od nekih taksi i sl.).

Nadamo se da ćete uvažiti bar jedan dio ovih sugestija, iskreno Vam čestitam na izradi ovog vrlo važnog dokumenta za cijelu BiH i želim Vam uspješan rad.

Ženski centar Trebinje

Zalaganje bosanskohercegovačkih nevladinih organizacija za ravnopravnost polova u javnom i političkom životu

Pripremili: Aleksandra Petrić i Aleksandar Živanović

Razgovor o ravnopravnosti polova u javnom i političkom životu ženske nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini otvorile su odmah po potpisivanju Dejtonskog mirovnog sporazuma i završetku ratnih dejstava u zemlji. Aktivistkinje ovih organizacija odmah su uspostavile kontakte i među prvima prešle međuentitetske granice. Već na prvim susretima – konferencijama "Prostor za razgovor", koje su održane u Zenici, Banjoj Luci i Mostaru, postavile su ovaj cilj visoko na listi prioriteta, uz promociju slobode kretanja, razvijanje povjerenja i demokratizaciju sistema obrazovanja, kao i zaštitu žena žrtava nasilja.

Nekoliko prvih poslijeratnih izbora održano je prema Privremenim izbornim pravilima Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (1996 – 2000), koja prije svega vode računa o osiguravanju ravnomojne zastupljenosti konstitutivnih naroda – "nacionalni ključ" na svim nivoima vlasti. Pravična zastupljenost u javnom i političkom životu konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini bila je primarni kriterijum demokratičnosti, što je i logična posljedica rata i novog uređenja Bosne i Hercegovine. Izborna pravila potpuno zanemaruju obezbjeđenje zastupljenosti ostalih ustavnih kategorija, npr. oba pola, žena i muškaraca.

Borba za kvote

Četrnaest ženskih nevladinih organizacija je, 1998. god, pokrenulo kampanju pod nazivom "Nas je više", kako bi postigle izmjenu Privremenih izbornih pravila, te ohrabile i osposobile žene kao političke kandidatkinje i biračice. Provedene su edukativne radionice u 45 opština Bosne i Hercegovine, održan niz javnih promocija, organizovana jedinstvena poster i medijska kampanja. Sve ove aktivnosti pratilo je lobiranje zvaničnika OEBS-a, koji su se yalagali za izmjenu izbornih pravila, koje je i urodilo plodom, te je Privremena izborna komisija usvojila pravilo 7.50 kojim je povećan broj žena na kandidatskim listama. Osim toga, te godine primjetno je bilo povećanje broja žena na biračkim mjestima, interes političkih partija za rad

ženskih nevladinih organizacija, formiranje neformalnih koalicija žena iz političkih partija i nevladinih organizacija, te je, kao posljedica svega, bila povećana zastupljenost žena u izabranim tijelima. Na primjer, Narodna skupština Republike Srpske u sazivu izabranom 1996. imala je 2 poslanice od ukupno 106 mjesta, a 1998. ovaj broj raste na 19 poslanica od ukupno 83 poslanička mjesta.

Edukacija političarki i biračica i medijska kampanja postaju redovne aktivnosti nevladinih organizacija u predizbornom periodu narednih godina.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine 2001. god. usvaja Izborni zakon Bosne i Hercegovine, koji uvodi tzv. "žensku kvotu". Član 4.19, poglavlje 4 ovog Zakona navodi: "Svaka kandidatska lista uključuje kandidate muškog i ženskog pola. Kandidati pola koji je manje zastupljen raspoređuju se na kandidatskoj listi na slijedeći način: najmanje jedan kandidat manje zastupljenog pola među prvih 2 kandidata, dva kandidata manje zastupljenog pola među prvih 5 kandidata, tri kandidata manje zastupljenog pola među prvih osam kandidata itd. Broj kandidata manje zastupljenog pola mora biti najmanje jednak ukupnom broju kandidata podjeljenom sa tri, zaokruženim na prvi niži cijeli broj."

Izborni zakon donosi i otvorene liste, koje biračicama i biračima omogućavaju da osim stranačke liste, odaberu i kandidatkinje i kandidate, čime aktivnosti edukacije i promocije pojedinih kandidatkinja dobijaju još veći smisao.

Donošenje Zakona o ravnopravnosti polova BiH

Koalicija nevladinih organizacija za jednakost i ravnopravnost polova u BiH formirana je 2002. god., koja je okupila oko 40 organizacija i 130 građanskih grupa. Ova koalicija je imala za cilj da podrži donošenje novih i unapređenje postojećih zakona koji tretiraju pitanja rodno zasnovane diskriminacije – trgovina ljudima, nasilje u porodici, Zakon o ravnopravnosti polova itd, kao i uspostavljanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost polova.

Koalicija je imala ključni uticaj na donošenje Zakona o ravnopravnosti polova u BiH. Iako je paralelno sa „nevladinom“ radnom grupom za izradu nacrt zakona bila uspostavljena i „vladina“ grupa, koja je radila poseban nacrt zakona, nevladin sektor je snažno prigovorio na tekst ove grupe, nakon čega je jedna članica nevladine koalicije uključena u „vladinu“ radnu grupu. Od tog trenutka radna grupa kao polaznu osnovu prihvata nacrt Zakona koji je došao iz nevladinog sektora. U dijelu koji reguliše javni i politički život, nacrt Zakona je predviđao jednaku zastupljenost oba pola na kandidatskim listama i u organima odlučivanja. Međutim, u kasnijoj zakonodavnoj proceduri institucije BiH su potpuno izmjenile ovaj član i on nije uspio da unaprijedi prava u odnosu na postojeći Izborni zakon.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine usvojila je Zakon o ravnopravnosti polova, koji u poglavlju o javnom i političkom životu daje vrlo neprecizne odredbe koje u kasnijem periodu dovode do mnogih problema i mogućnosti za različite interpretacije. Naime, član 15. Zakona navodi da će državna tijela i tijela lokalne samouprave, upravljačka tijela kompanija, političke stranke i ostale neprofitne organizacije osigurati i promovisati ravnopravnu zastupljenost na osnovu pola u upravljanju i procesu odlučivanja, te da će radi postizanja ovog cilja nadležne vlasti sačiniti posebne programe i planove radi poboljšanja polne zastupljenosti u organima vlasti na svim nivoima. U trećem stavu navodi se da će procenat učešća polova u tijelima vlasti na svim nivoima, uključujući sudsku, zakonodavnu i izvršnu vlast, kao i sve ostale javne službe, komisije i odbore, uključujući i učešće u tijelima koja predstavljaju državu na međunarodnom nivou, po pravilu, odražavati ravnopravnu zastupljenost polova. Iako nevladine organizacije prije svakih sljedećih izbora apeluju na stranke da osiguraju jednaku

zastupljenost žena i muškaraca na listama, a poslije izbora da u parlamentarnim komisijama i tijelima izvršne vlasti osiguraju jednaku zastupljenost oba pola, institucije na svim nivoima u BiH različito tumače Član 15 Zakona ili ga uopšte ne primjenjuju, pozivajući se isključivo na odredbe Izbornog zakona. Diskriminacija na osnovu pola se u praksi nastavlja.

Zalaganje za poštovanje i primjenu Zakona

Koalicija nevladinih organizacija za ravnopravnost polova u BiH u toku 2003. i 2004. priprema Izvještaj u sjeni o poštovanju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), u kojem između ostalog ukazuje na diskriminaciju na osnovu pola i nedosljednu primjenu Zakona. U ovom izvještaju traži se od CEDAW Komiteta da od BiH vlasti zatraži da preduzme odgovarajuće zakonodavne i druge mjere kako bi osigurala da političke partije, vladina tijela i organi na svim nivoima razviju rodno osjetljive planove i aktivnosti radi promovisanja i balansirane zastupljenosti žena na svim nivoima, a naročito na nivou odlučivanja i na međunarodnom nivou. Ove mjere bi između ostalog uključile izmjene Izbornog zakona BiH, razvoj rodno osjetljivih obrazovnih programa za partije i vladine službenike, zakonsku zaštitu i pravne lijekove itd.

Izvještaj je prezentiran pred CEDAW Komitetom Ujedinjenih nacija na 35. sjednici održanoj od 15. maja do 2. juna 2006. godine, a Bosna i Hercegovina je dobila preporuke koje se odnose na unapređenje zakonskih rješenja koja bi osigurala ravnopravnost polova u javnom i političkom životu.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost polova i nevladine organizacije 2006. god., formiraju radnu grupu za izradu amandmana na Izborni zakon Bosne i Hercegovine i u proceduru upućuju četiri amandmana, nastojeći da osiguraju potpuno usklađivanje Izbornog zakona sa Zakonom o ravnopravnosti polova BiH. Amandmani su zahtijevali uvođenje rodno osjetljive statistike u izborni proces, jednaku zastupljenost žena i muškaraca na kandidatskim listama, i to 50% muškaraca : 50% žena naizmjenično raspoređenih na kandidatskim listama, jednaku zastupljenost u tijelima za provođenje izbora na svim nivoima (od biračkog odbora do Centralne izborne komisije BiH) i jednaku zastupljenost muškaraca i žena kao nositelja/nositeljica izbornih lista, ako se izborne liste podnose za više od jedne izborne jedinice.

Iako je ova inicijativa dobila podršku nekoliko poslanika i poslanica, Parlamentarna skupština BiH odbacila je sve amandmane i nije izmijenila Izborni zakon u ovom dijelu. Ova odluka nailazi na oštre kritike nevladinih organizacija i pritisak na političke partije i institucije vlasti da poštuju Zakon o ravnopravnosti polova BiH i međunarodne konvencije se nastavlja.

Pokušaji ostvarivanja institucionalne zaštite Ustava BiH, zakona i političkih prava žena

Nakon opštih izbora 2006. godine, Helsinški parlament građana Banja Luka i Udružene žene Banja Luka usmjerile su svoje aktivnosti na proces izbora Savjeta ministara Bosne i Hercegovine. Među kandidatima za ministarska mjesta, stranke nisu predložile ni jednu ženu. Čijeneći da bi izbor ovakvog sastava Savjeta ministara Bosne i Hercegovine bio direktno kršenje člana 15. Zakona o ravnopravnosti polova, ove dvije organizacije na to upozoravaju Izbornu komisiju, koja treba da verifikuje da nema zakonskih smetnji za izbor članova Savjeta ministara, te Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine, koja treba da glasa o njegovom sastavu.

Kako su se obje institucije oglušile o ove primjedbe, Udružene žene i Helsinški parlament građana su 20. februara 2007. godine podnijele zahtjeve Agenciji za ravnopravnost polova BiH za ispitivanje kršenja Zakona o ravnopravnosti polova BiH u slučaju: 1. Izdavanja potvrda za imenovanje zamjenika predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH, ministara i zamjenika ministara u Vijeću ministara BiH, od strane Centralne izborne komisije BiH; 2. Potvrđivanja

imenovanja zamjenika predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH, ministara i zamjenika ministara u Vijeću ministara BiH, od strane Parlamentarne skupštine BiH.

Od Agencije se tražilo da ispita kršenje Zakona o ravnopravnosti polova i da inicira sudski postupak protiv Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH i Centralne izborne komisije BiH pred stvarno i mjesno nadležnim sudom u Bosni i Hercegovini, zbog kršenja člana 15. Zakona o ravnopravnosti polova BiH. Na veliko iznenađenje podnosilaca zahtjeva, Agencija nije ispitala kršenje Zakona, već je saopštila samo da "nema aktivnu legitimaciju niti pravni osnov da inicira sudski postupak."

Ipak, ovaj odgovor imao je veliki značaj u primjeni Zakona o ravnopravnosti polova BiH jer je utvrdio ograničenosti mandata Agencije za ravnopravnost polova BiH i razbio iluzije nevladinog sektora, koji je ovu instituciju smatralo zaduženom za nadzor nad provođenjem Zakona, te da kao takva može osigurati institucionalnu zaštitu i zaštitu Ustava i zakona i pokretati sudske postupke.

Postupak pred Sudom BiH protiv odluke Centralne izborne komisije BiH

Kao jedini preostali korak nevladinom sektoru je ostalo da zatraži zaštitu prava iz Zakona o ravnopravnosti polova BiH, kao i međunarodnih konvencija u sudskom postupku. Stoga Udružene žene i Helsinški parlament građana Banja Luka podnose tužbu Upravnom odjeljenju suda BiH protiv Odluka o izdavanju potvrda kandidatima za ministre i zamjenike ministara u kojoj se konstatuje da nema zakonskih smetnji za obavljanje dužnosti. "Tužitelji smatraju da Centralna izborna komisija BiH pri donošenju pobijane odluke nije primjenila Zakon o ravnopravnosti polova BiH... član 7 UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (Aneks 1 Ustava BiH). Smatramo da kršenje Zakona i Konvencije nije potrebno posebno dokazivati imajući na umu da je Vijeće ministara BiH jednopolno, odnosno sačinjeno isključivo od muškaraca... Smatramo da je Centralna izborna komisija BiH bila obavezna da odbije verifikaciju kandidata kada je znala i bila upozorena od strane tužitelja na kršenje Zakona.", navodi se u tužbi.

Od Suda BiH se traži da donese sljedeću presudu: "Poništava se odluka o izdavanju potvrda kandidatima za ministre i zamjenike ministara u Vijeću ministara BiH od 31. januara 2007. koju je tužena Centralna izborna komisija donijela na 7. sjednici, te se nalaže tuženoj Centralnoj izbornoj komisiji BiH da ponovi postupak verifikacije kandidata za ministre i zamjenike ministara u Vijeću ministara BiH poštujući Član 15, Zakona o ravnopravnosti polova BiH i član 7, UN CEDAW."

Sud BiH je od tužitelja tražio dostavljanje sporne odluke i uplatu sudske takse, što su ove dvije organizacije i učinile. Iako Zakon navodi da je procesuiranje i donošenje odluka u slučajevima kršenja Zakona hitne prirode i ima prioritet u radu nadležnih organa, od podnošenja tužbe, devetnaest mjeseci nakon pokretanja postupka nema nikakvih informacija o njegovom toku, niti bilo kakve odluke suda.

Nevladine organizacije ostaju aktivno uključene u borbu za ostvarivanje ravnopravnosti polova u javnom i političkom životu. Prilikom posljednjih izmjena i dopuna Izbornog zakona početkom 2008. godine, ponovo ni radna grupa, niti Parlamentarna skupština BiH nisu uvažile amandmane institucionalnih mehanizama za ravnopravnost polova i nevladinog sektora. Izborni zakon je izmijenjen samo u slučaju biračkih odbora gdje se navodi da će se u sastavu opštinske izborne komisije i biračkog odbora nastojati osigurati da broj članova manje zastupljenog pola bude najmanje 1/3 od ukupnog broja članova. Radna grupa i parlament nisu vidjeli potrebu uvođenja ovakve obaveze, niti analogiju da bi ista odredba trebalo da važi i za najviše nivoe izbornih tijela poput Centralne izborne komisije u čijem je sastavu, koji broji sedam članova u prethodnim mandatima, bila samo jedna ili nijedna žena. Razlog za ovakvu i sve druge situacije u izbornom procesu objašnjava način tumačenja Zakona o ravnopravnosti polova BiH od strane Centralne izborne komisije, koji smo dobili u jednoj od brojnih prepiski sa ovom institucijom. U odgovoru na jedno od protestnih pisama, Centralna izborna komisija BiH

navodi da je Izborni zakon BiH potpuno usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti polova BiH, citirajući član 15, stav 3 Zakona i navodeći da on “**podrazumjeva zastupljenost oba pola ravnopravno, a ne podjednak broj predstavnika oba pola na svim nivoima u BiH.**” Vjerovali smo, a i dalje vjerujemo da riječ ravnopravna zastupljenost upravo znači jednak broj predstavnika oba pola, jer se radi o zastupljenosti u izabranim tijelima, a ne o jednakim mogućnostima da se bude biran u tijela. Ovakav odgovor Centralne izborne komisije izaziva iznenađenje i kod gender centara Republike Srpske i Federacije BiH koji daju podršku naporima nevladinih organizacija u akcijama za poštovanje i primjenu Zakona o ravnopravnosti polova u javnom životu.

Nažalost, s obzirom na stav glavnog tijela za provođenje izbora u BiH, izgleda da će se do sudskog rješenja spora ili preciziranja odredbi Zakona o ravnopravnosti polova izbori odvijati kao i do sada. Nevladine organizacije neće odustati od svojih aktivnosti zalaganja, javnih kampanja i edukacije političarki, ali i traženja institucionalne i sudske zaštite, jer smatraju da u Bosni i Hercegovini, a možda i na međunarodnom nivou mora postojati institucija koja može da osigura poštovanje prava iz člana 15 Zakona o ravnopravnosti polova. Do tada će naša zemlja nastaviti da dobija negativne ocjene vezane za diskriminaciju u javnom i političkom životu od najviših međunarodnih tijela, koja prate ovu oblast, poput CEDAW komiteta Ujedinjenih nacija.

NVO nastavljaju sa aktivnostima javnog zalaganja za usklađivanje Izbornog zakona BiH sa Zakonom o ravnopravnosti polova BiH, kao i edukacijom političarki i građana i građanki u BiH.

Udružene žene Banja luka
Helsinški parlament građana Banja luka

ZAŠTITA OD NASILJA U PORODICI

Pojam nasilja u porodici

Nasilje u porodici je bilo koje djelo koje nanosi fizičku, psihičku, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima, ili propuštanje dužnog činjenja i pažnje koje ozbiljno sputavaju članove porodice da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti u javnoj ili privatnoj sferi života.

Radnje nasilja u porodici

- svaka primjena fizičke sile ili psihičke prinude na fizički ili psihički integritet člana porodice,
- svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili ekonomsku štetu,
- prouzrokovanje straha ili lične ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,
- fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira da li je nastupila fizička povreda ili nije,
- verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima ili drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice,
- seksualno uznemiravanje i uznemiravanje drugog člana porodice u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini («Službeni glasnik BiH», broj 16/03),
- uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice,
- oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu ili pokušaj da se to učini,
- propuštanje dužne pažnje, nadzora prema drugom članu porodice ili nepružanje pomoći i zaštite tom članu porodice iako za to postoji obaveza prema zakonu i moralu što može

imati za posljedicu ili osjećaj fizičke, psihičke ili ekonomsko-socijalne ugroženosti tog člana porodice,

- Izolacija i ograničavanje slobode kretanja i komuniciranja sa trećim licima (RS),
- Nebriga i rješavanje osnovnih potreba (RS).

Međunarodni pravni okvir

- Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokoli uz Konvenciju,
- Konvencija o zabrani svih oblika diskriminacije nad ženama (1981.godina),
- Opcioni protokol na Konvenciju o zabrani svih oblika diskriminacije nad ženama (2000.godina)- Komitet i opšte Preporuke,
- Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama (Rezolucija Komisije UN-a za ljudska prava, 2003/45, Eliminacija nasilja nad ženama).

Domaći pravni okvir

- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS-a ("Službeni glasnik RS", broj 118/05),
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH ("Službene novine FBiH" broj 22/05 i 51/06),
- Krivični zakon RS-a (član 208KZ RS),
- Krivični zakon FBiH (član 222 KZFBiH),
- Podzakonski akti.

Sličnosti i razlike Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS-a i Federaciji BiH

Sadržinski Zakoni su gotovo identični, a razlike se javljaju samo u pojedinim članovima.

- Predmet Zakona identično je formulisan i preciziran,
- Postupak pružanja zaštite, u čl.2. Zakona FBiH proširen stavom tri –sud za prekršaje dužan je dostaviti rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri -odmah a najkasnije u roku od 8 dana,
- Zakon RS - rokove reguliše članom 3 i proširuje obaveze i izvještavanje na centre za socijalni rad, policiju, tužilaštvo i sud (rok 3 dana),
- U zakonu RS-a proširen i pojam porodice (čl.5),
- Proširene radnje koje se mogu smatrati radnjama nasilja: izolacija i ograničavanje slobode kretanja i komuniciranja sa trećim licima i nebriga i rješavanje osnovnih potreba, kojih nema u Zakonu FBiH.
- Prekršajna sankcija za zaštitu od nasilja u porodici je zaštitna mjera,
- Zakonom FBiH predviđene sljedeće zaštitne mjere:
- udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor,
- zabrana približavanja žrtvi nasilja,
- osiguranje zaštite osobe izložene nasilju,
- zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju,
- obaveza psihosocijalnog tretmana,
- obavezno liječenje od zavisnosti,
- Zakon RS-a poznaje jednu zaštitnu mjeru više i to:
- Rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice,
- U oba Zakona detaljno su obrađene zaštitne mjere,
- Zaštitnu mjeru izriče sud prema mjestu prebivališta žrtve,
- Članom 19. u oba Zakona identično su regulisane obaveze suda i organa starateljstva,
- Članom 20 regulisane su kaznene odredbe i isti se najviše razlikuju,

- Zakon FBiH predviđa samo jednu novčanu kaznu i to službenu osobu koja ne prijavi policiji nasilje u porodici,
- Zakon RS predviđa 5 kaznenih odredbi za nasilnika, a jedna za službenika koji nije prijavio nasilje, različite novčane kazne predviđene su za različite radnje nasilja, koje su pobrojane u Zakonu.

Provedba Zakona

- primjena Zakona nije zaživjela u praksi,
- rijetki su primjeri izricanja zaštitnih mjera po Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, koje imaju za cilj da što hitnije zaštite žrtvu nasilja u porodici,
- Prema važećem zakonodavstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, svaki čin nasilja u porodici je krivično djelo,
- Kratak vremenski period primjene Zakona,
- Nepostojanje sudske prakse,
- Nedovoljna edukacija subjekata koji učestvuju u provedbi Zakona, nedovoljna kadrovska i materijalna opremljenost centara za socijalni rad,
- Neusklađenost Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Zakona o prekršajima,
- Nejedinstven način organizovanja i finansiranja rada sigurnih kuća,
- Nedovoljna infrastruktura za efikasnu primjenu propisa,
- Nije uspostavljen system koordinacije između sudova, MUP-a i centara za socijalni rad

Preporuke

- Neophodno je usaglasiti domaću legislativu i osigurati normativne i druge uslove za preventivan rad, raditi na prevenciji nasilja u porodici kroz edukacije u obrazovnim ustanovama, savjetovalištim, centrima za socijalni rad, centrima za mentalno zdravlje,
- Osigurati multidisciplinarni pristup svih subjekata u postupku kroz formiranje multidisciplinarnih timova,
- Uskladiti Zakon o zaštiti od nasilja u porodici sa Zakonom o prekršajima,
- Dograditi podzakonske akte.

Udruženje Vaša prava BiH

Prijedlog Amandmana na tekst Prijedloga Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici

Predlažemo da se iz nacрта Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici brišu oni članovi kojima se nasilje u porodici tretira i kažnjava u prekršajnom postupku.

U Zakon o zaštiti od nasilja u porodici dodaje se novi član 1 a koji glasi:

"Nasilje u porodici, a posebno nasilje prema ženama i djeci unutar porodice i odnosa koji se mogu smatrati bliskim socijalnim vezama predstavlja teško kršenje ženskih ljudskih prava i prava djece."

Na član 2. Prijedloga Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Riječ "tužilaštvo" briše se.

Stav (3) iza riječi "Nakon prikupljenih dokaza, policija..." briše se: " podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu protiv počinioca nasilja, a ukoliko postoje osnovi sumnje da počinjeno nasilje ima obilježja krivičnog djela nasilja u porodici ili u porodičnoj zajednici", a nakon riječi "o tome će bez odlaganja obavijestiti nadležno tužilaštvo dodaje se: "i podnijeti izvještaj o izvršenom krivičnom djelu".

Na član 7. Prijedloga Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Član 7 mijenja se i glasi:

Stav (2) iza riječi: "bez straha i opasnosti" dodaje se riječ "policija i", a umjesto riječi "može" riječ "mogu".

Stav (3) iza riječi: "iz budžeta" dodaje se riječ "entiteta do visine od 70% sredstava neophodnih za rad Sigurne kuće" i znak zareza", a iza riječi .."iz budžeta opština i gradova" dodaju se riječi: "do visine od 30% sredstava neophodnih za rad Sigurne kuće".

Stav (4) dodaje se rečenica: "Sredstva iz budžeta entiteta dostavljaju se Sigurnim kućama".

Stav (5) dodaje se rečenica: "Izuzetno, trajanje ove mjere može se produžiti još tri mjeseca, odnosno do završetka prekršajnog postupka i izvršenja rješenja kojim se počiniocu nasilja izriče zaštitna mjera".

Stav (6) dodaje se, ...ako ona tako zahtijeva"

Stav (7) iza riječi: "obezbjedenja žrtve nasilja u porodici" brišu se riječi: "nadležni sud će izdati nalog policiji da otprati: a umjesto njih se dodaju riječi: "policija će otpratiti".

Na član 5. Prijedloga Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Briše se stav (1) koji glasi: "U članu 8. u stavu (1), poslije riječi: "zaštitna mjera", briše se tačka i dodaju se riječi: "i novčana kazna".

Na član 9. Prijedloga Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

u stavu (5) se iza riječi "najkasnije u roku od" briše riječ "šest" i zamjenjuje sa riječi "tri".

Na član 10 Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kao slijedi:

Stav (1) da se „novčanom kaznom od 100 do 300 KM“ zamijeni sljedećim: „novčanom kaznom od „500 do 1000 KM....“

Obrazloženje: Zakonski okvir

Država BiH je po članu II **Ustava Bosne i Hercegovine** obavezna osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ustav BiH pruža zaštitu od zlostavljanja, nehumanog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (stav 3 b); pravo na fer

suđenje u građanskim i krivičnim postupcima (stav 3 e); pravo na privatni i porodični život i smještaj (stav 3 f).

U dijelu II **Ustava Republike Srpske - Ljudska prava i slobode**, članom 14, Republika Srpska se obavezuje da osigura zabranu mučenja, svirepog ili nehumanog postupanja ili kažnjavanja.

Pri izmjenama zakona o zabrani nasilja u porodici potrebno je voditi računa o članovima 1. 2. 5. i 16. **Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena** (Ženska konvencija - CEDAW), **Konvencije o pravima djeteta**, ali i brojnim drugim međunarodnim dokumentima koje je naša zemlja prihvatila i time se obavezala na donošenje novih zakona u skladu sa ovim dokumentima. Među takve dokumente spada i **Opšta preporuka br. 19** usvojena od strane Komiteta za eliminisanje diskriminacije prema ženama, prema kojoj se nasilje zasnovano na polu, koje predstavlja sastavni dio domaćeg nasilja u porodici, smatra oblikom diskriminacije prema ženama. Posebnim preporukama ovog Komiteta državama se preporučuje da mjere koje je potrebno poduzeti za suzbijanje nasilja u porodici uključuju:

"Krivične kazne i građanskopravne lijekove u slučajevima nasilja u porodici".

Nasilje u porodici s obzirom na trenutnu zakonsku regulativu i međunarodne i regionalne standarde o zaštiti ljudskih prava, a posebno ženskih ljudskih prava kao prava koje su UN izdvojile iz univerzalnog kataloga ljudskih prava potvrđujući tako njihov poseban značaj, *niti može niti treba da bude tretirano kao prekršajno djelo.*

Potpuno je neprihvatljivo i neprimjereno nasilje u porodici tretirati kao prekršajno djelo. Da li će neko djelo biti tretirano kao krivično ili pak kao prekršajno pokazuje značaj vrijednosti koji država želi da zaštiti. Šta se ovim zakonom želi zaštititi?

Trebalo bi da ovaj zakon štiti pravo na život bez nasilja, bez straha, bez diskriminacije, fizički i psihički integritet i dostojanstvo ličnosti, fizički i duševni mir, porodicu, mirno i bezbrižno djetinjstvo djece itd., što se ne može svoditi na nivo prekršaja kao što je npr. ugrožavanje javnog reda i mira, kažnjivo novčanom kaznom. Svi navedeni načini **kršenja ljudskih prava moraju biti kažnjeni** primjereno težini djela i stanju ugroženosti zaštićene vrijednosti kao i usklađeni sa drugim zakonima.

Krivični zakon Republike Srpske član 208. stav 1 (Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici) takođe tretira nasilje u porodici kao krivično djelo i glasi:

"(1) Ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

Dakle, čak i da je moguće ovako zakonsko rješenje problema nasilja u porodici, mišljenja smo da bi to samo rezultiralo pokretanjem prekršajnih postupaka i u onim slučajevima kada je neophodno pokrenuti krivični postupak. Pitamo se na osnovu kojih kriterijuma bi se donosila odluka o pokretanju prekršajnog, odnosno krivičnog postupka. Sa aspekta žrtve odgovor na ovo pitanje je nekada od životnog značaja, ali isto je tako značajno ovo pitanje i za počinitelja nasilja, obzirom na bitno drugačiju sankciju.

Radmila Žigić

U Bijeljini, 18. septembra 2008. godine

NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE
Odbor za jednake mogućnosti
Za predsjednicu Odbora, gospođu Ivku Ristić

PREDMET: Zahtjev za održavanje javnog saslušanja o organizovanju sistema predškolskog obrazovanja i vaspitanja a u kontekstu javne rasprave o Nacrtu Zakona o predškolskom obrazovanju i vaspitanju

Poštovana,

Na osnovu Člana 83 Poslovnika o radu Narodne Skupštine Republike Srpske, obraćam Vam se sa zahtjevom za organizovanje javnog saslušanja o *daljim pravcima razvoja sistema predškolskog obrazovanja i vaspitanja djece predškolskog uzrasta*, a u kontekstu aktuelne javne rasprave o Nacrtu Zakona o predškolskom obrazovanju i vaspitanju.

Nedovoljni kapaciteti za vaspitanje i obrazovanje djece predškolske dobi, mali obuhvat djece predškolskog uzrasta obrazovanjem i socijalnim staranjem od strane institucija društva, jedan su od ozbiljnih problema u Republici Srpskoj.

Predškolsko obrazovanje i vaspitanje u RS do sada je bilo u nadležnosti lokalne uprave i razvijalo se bez strateških pravaca i bez analize potreba u društvu. U većini opština u RS, zbog malog broja vrtića i ustanova za djecu, obuhvat djece je manji od 10 odsto. Više od 90 odsto svih kapaciteta vrtića, igraonica, zabavišta i drugih ustanova za djecu predškolskog uzrasta smješteni su u urbanim dijelovima opština i dostupna su samo gradskoj djecu. Seoska djeca su potpuno isključena iz predškolskog obrazovanja, a samim tim su diskriminisana jer nemaju iste mogućnosti za obrazovanje i razvoj kao njihovi vršnjaci u gradu. Pokušaj Fonda dječje zaštite Republike Srpske da ovu prazninu prevaziđe organizovanjem igraonica za djecu predškolske dobi pred polazak u školu obustavljen je kao nezakonit.

Drugi veliki problem u oblasti predškolskog vaspitanja i obrazovanja je dosadašnja praksa raspodjele sredstava za predškolsko obrazovanje i vaspitanje u lokalnim zajednicama. Sredstva iz javnih budžeta za sufinansiranje ustanova za djecu dodjeljuju se samo javnim vrtićima kojima je osnivač opština, bez ikakvih kriterija za prijem djece u ove ustanove. Tamo gdje postoje privatni vrtići, cijene boravka djece u javnim i privatnim vrtićima se drastično razlikuju zbog subvencija iz javnog budžeta, a da ne postoje nikakvi kriterijumi o kategorijama stanovništva koje imaju pravo na jeftiniji, javni vrtić. Na ovaj način se sredstva iz javnih budžeta koriste za direktnu diskriminaciju građana, a posebno diskriminaciju djece.

Zbog svih ovih problema donošenje zakona o predškolskom obrazovanju i vaspitanju bilo je izuzetno važno za sve koji rade u ovoj oblasti, ali posebno za građane kojima je sistem ustanova za djecu neophodan kao pomoć u čuvanju, vaspitanju i obrazovanju djece. Očekivalo se da će novi zakon dati podsticaj razvoju ove oblasti i uspostavljanju sistema finansiranja ustanova za djecu na način da se umanjí isključenost ogromnog broja djece iz predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Nacrt Zakona o predškolskom obrazovanju i vaspitanju koji je u javnoj raspravi nije dao rješenja koja bi mijenjala i unapređivala postojeće stanje. Šta više, on institucionališe postojeće stanje sa svim problemima i neprincipijelnostima koje su već prisutne i stavlja u koliziju neke druge zakone iz ove oblasti. Ponuđene odredbe koje se tiču finansiranja ustanova za djecu zaustaviće neke dobre prakse za koje su se građani izborili, kao naprimjer odluku Opštine Bijeljina da subvencionira troškove boravka djece u privatnim vrtićima, proporcionalno materijalnim prilikama roditelja.

Ako bude usvojen u postojećem okviru, ozakoniće sistem suprotan potrebama građana koji anulira osnovno pravilo dobrog upravljanja, a to je *da svi građani, pod jednakim uslovima treba da imaju jednaku korist od javnih sredstava. Takođe, neće biti ispoštovan Član 28*

Konvencije o pravima djeteta čiji smo potpisnik, da sva djeca treba da imaju jednak pristup obrazovanju.

(Komitet za prava djeteta UN, razmatrajući Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine (CRC/C11/Add 28) o stanju dječjih prava, na 1030 i 1031. Sjednici koje su održane 19.05. 2005. Godine usvojio nekoliko zaključnih primjedbi i obavezujućih preporuka za državu ugovaračicu Bosnu i Hercegovinu. U okviru Preporuka za BiH – tačka 57, "Komitet preporučuje državi ugovornici da - d) obezbijedi dostupnost predškolskog obrazovanja u cijeloj zemlji, uključujući i u ruralnim područjima")

Stoga Vas molimo da uvažite naš zahtjev i zakažete javno saslušanje o razvoju predškolskog obrazovanja i vaspitanja u RS.

Kao izlagače, eksperte na javno saslušanje Organizacija žena „Lara“, kao predlagač saslušanja, će pozvati:

- 1. Profesora doktora predškolske pedagogije, Peru Spasojevića,**
- 2. Biljanu Radulović, advokatkinju iz Bijeljine, ekspertkinju za prava žena i djece,**
- 3. Jadranku Pastorković, direktoricu Javna ustanove za predškolsko vaspitanje i obrazovanje – vrtić u prirodi "Štrumpfograd" Ljeljenča kod Bijeljine**
- 4. Slobodana Nagradića, profesora filozofije i sociologije**

Na javno saslušanje željeli bismo da budu pozvani:

1. Mr Jovanka Vuković, Savjet za djecu Republike Srpske
2. Staka Nikolić, Pedagoški zavod Republike Srpske, Banja Luka
3. Nada Golubović, Udružene žene, Banjaluka
4. Lidija Živanović, Helsinški parlament građana Banjaluke
5. Spomenka Krunić, Gender centar Vlade Republike Srpske, Banja Luka
6. Dragan Đurđević, predsjednik SO Bijeljina
7. Novka Jelić, "Dječije zabavište Dragan i Zoran",
8. Mr Tamara Pibišev Beleslin, Rade Vranješevića 2, 78 000 Banja Luka
9. Smilja Šarčević, Dječije obdanište "Zenit" Kiršova 9, 76 300 Bijeljina
10. Mirko Banjac, Pedagoški zavod Republike Srpske, Banjaluka
11. Nada Grahovac, ombudsmen Republike Srpske, Kralja Alfonsa XIII, br. 21, 78000 Banjaluka
12. Nataša Radulović, predsjednica Predsjedništva Udruženja predškolskih ustanova Republike Srpske, Banjaluka
13. Drago Đurić, predsjednik Aktiva direktora predškolskih ustanova, Dječji vrtić „Čika Jova Zmaj“ Bijeljina
14. Nada Lipovac, Ministarstvo za porodicu, sport i omladinu u Vladi Republike Srpske, Banjaluka
15. Direktor Javnog fonda dječje zaštite, Bijeljina
16. Slađana Cvjetković, Javni fond dječje zaštite, Bijeljina

Radmila Žigić

O b r a z l o ž e n j e

opravdanosti i pravne utemeljenosti Građanske inicijative za unapređenje obrazovanja djece predškolskog uzrasta na području opštine Bijeljina

Organizacija žena „Lara“, kao članica Mreže za unapređenje prava žena i djece K.R.I.K., je tokom aprila, maja i juna mjeseca ove godine, provela istraživanje o ostvarivanju prava djece predškolskog uzrasta na kvalitetno predškolsko obrazovanje i vaspitanje na području opštine Bijeljina.

Istraživanje se sastojalo od prikupljanja podataka o broju, tipu, kapacitetima i popunjenosti ustanova za djecu predškolskog uzrasta na području Opštine, analizi zakonskih propisa koji regulišu oblast predškolskog obrazovanja i staranja o djeci kao i sagledavanju potreba građana za predškolskim obrazovanjem i zbrinjavanjem djece. Istraživanje je pokazalo da je na području opštine Bijeljina:

- **Izuzetno nizak procenat obuhvata djece programima predškolskog obrazovanja i vaspitanja**
- **Preko 95 odsto seoske djece predškolskog uzrasta je potpuno isključeno iz programa predškolskog obrazovanja i vaspitanja**
- **U raspodjeli opštinskih sredstava za predškolsko obrazovanje dijete nije prioritet i jedinica mjere u planiranju i trošenju sredstava.**

Na osnovu ovih rezultata odlučili smo da pokrenemo građansku inicijativu za donošenje opštinskih propisa kojima bi se unaprijedilo stanje u oblasti predškolskog obrazovanja i vaspitanja.

1. Podaci o stanju i potrebama predškolske populacije

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje na području opštine Bijeljine ostvaruje se u četiri predškolske ustanove shodno odredbama Zakona o dječijoj zaštiti RS ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 04/02), Zakona o klasifikaciji djelatnosti i o registru jedinica razvrstavanja ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:04/97): Dječiji vrtić "Čika Jova Zmaj", Ustanova za djecu "Dječije zabavište Dragan i Zoran", Javna ustanova za predškolsko vaspitanje i obrazovanje –vrtić u prirodi "Štrumpfograd" Ljeljenča i Dječije obdanište "Zenit". Ove ustanove osim cjelodnevnih programa, realizuju i poludnevne i kraće, alternativne predškolske programe.

Ukupan kapacitet ovih ustanova je 638 mjesta, dok je trenutno vaspitnim grupama obuhvaćeno 558 djece uzrasta 1 do 6 godina, odnosno 87,5% ukupnih kapaciteta (tzv. kombinovane jaslčko-vrtičke ustanove). Broj vaspitnih grupa izvan sjedišta ustanove, tzv. isturenih odjeljenja je 2 sa 54 djece (Janja Novo Naselje) uzrasta od 3 do 6 godina.

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje se ostvaruje i kroz kraće, alternativne predškolske programe u tzv. igraonicama. Osnivači igraonica su, pored predškolskih ustanova, Udruženja građana, na osnovu Zakona o udruženjima i fondacijama Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:52/01), a koja u svom statutu imaju predviđen rad sa djecom

predškolskog uzrasta. Na području opštine Bijeljina ukupno funkcioniše 3 igraonice ovog tipa i njima je obuhvaćeno ukupno 36, uzrasta od 3 do 6 godina. Igraonicama su najčešće obuhvaćena djeca iz porodica sa nižim prihodima.

U gradskim sredinama rad igraonice organizuju i fizička lica u tzv."kućnoj radinosti". Tačan broj ovih igraonica i broj djece koja se nalaze u njima teško je utvrditi.

U seoskim sredinama pri osnovnim školama (na inicijativu roditelja), funkcionišu dvije predškolske grupe igraoničkog tipa sa ukupno 32 djece uzrasta od 3 do 6 godina (Crnjelovo i Velika Obarska).

Procjenjen kontigent djece predškolskog uzrasta od 1 do 6 godina (rođ. 2002.-2006.god.), na području opštine Bijeljina u 2007./2008.godini, je 4966, odnosno za djecu od 3 do 6 godina 3058, dok je navedenim oblicima predškolskog vaspitanja i obrazovanja obuhvaćeno ukupno 680, odnosno 13,69%. Prema kategoriji mjesta prebivališta, učešće djece, uzrasta od 1 do 6 godina, iz gradske sredine u ostvarenom obuhvatu je 86,3%, iz prigradskih naselja 9% i seoskih sredina 4,7%.

2. Zakonska utemeljenost i opravdanost Građanske inicijative

Prema Zakonu o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:101/04, 42/05 i 118/05), Članom 19., ova oblast je u nadležnosti opština dok program rada ustanova za djecu utvrđuje nadležno entitetsko ministarstvo. Zakoni koji regulišu oblast dječje zaštite i organizaciju brige o djeci, kao i zakoni o organizovanju javnih službi, propisuju obaveze i mogućnosti opština da shodno potrebama građana autonomno organizuju oblast predškolskog obrazovanja i brige o djeci.

Opština Bijeljina u svojim opštim aktima (Statut Opštine Bijeljina) prihvata ovu obavezu kao dio svoje nadležnosti iz oblasti predškolskog obrazovanja i brige o djeci daje značaj u okviru aktivnosti nadležnih opštinskih službi i budžetskih izdvajanja, finansirajući rad javne ustanove za djecu (Čika Jova Zmaj) i simboličnim donacijama ostalim vrtićima čiji su osnivači druga pravna lica.

Međutim, povećanje broja stanovnika i porast potreba za kvalitetnim ustanovama za djecu uticali su da dosadašnje angažovanje opštinske uprave u ovoj oblasti nije dovoljno, a da postojeći model finansijske raspodjele različite grupe građana stavlja u neravnopravan položaj i onemogućava svoj djeci pristup resursima predškolskog obrazovanja pod jednakim uslovima. U ovom trenutku roditelji djece koja su smještena u ustanovama za djecu čiji su osnivači druga pravna lica moraju da plaćaju ekonomsku cijenu boravka djece u ovim ustanovama i uskraćeno im je pravo na regresiranje troškova predškolskog obrazovanja njihove djece. Takođe, djeca koja žive u seoskim mjesnim zajednicama nemaju gotovo nikakvu mogućnost pristupa ustanovama predškolskog obrazovanja i vaspitanja, što potvrđuju i podaci o obuhvatu djece ove kategorije koje smo naprijed naveli.

Takođe, uočava se nesređeno stanje u ovoj oblasti, jer određeni broj kapaciteta radi u tzv."kućnoj radinosti" i ne podliježe stručnom nadzoru nadležnih organa.

3. Zahtjevi i prijedlozi

Tokom niza sastanaka koji smo povodom ove inicijative održali sa različitim grupama građana, uglavnom roditelja djece predškolskog uzrasta, savjetima roditelja nekih od dječjih vrtića, sagledavanja potreba i analize zakonskih propisa i uz konsultaciju stručnjaka iz ove oblasti, pokretači inicijative su se uglasili u sljedećem:

Polazeći od toga da predškolsko vaspitanje i obrazovanje, nema samo i isključivo funkciju čuvanja i zbrinjavanja djece, nego je to najozbiljniji proces ranog učenja koji je od velike važnosti za dalji rast i razvoj svakog djeteta, ključni princip u donošenju mjera u ovoj oblasti treća da bude:
Predškolsko obrazovanje, treba, koliko god je to moguće, da bude dostupno svakom djetetu, bez obzira u kojim materijalno-socijalnim prilikama odrasta i u kojem dijelu opštine živi.

Kao predlagači Građanske inicijative smatramo da bi se dio problema u ovoj oblasti mogao riješiti donošenjem:

1. Odluke o o uslovima i načinu regresiranja troškova boravka djece predškolskog uzrasta u ustanovama za djecu čiji su osnivači druga pravna i fizička lica

2. Odluke o uslovima i načinu regresiranja troškova boravka djece predškolskog uzrasta u igraonicama

Predložena rješenja sadrže u sebi i uvođenje principa regresiranja prema materijalnom statusu korisnika, čime bi se u ovu oblast ugradili principi humane politike a istovremeno donijela podsticajna mjera za povećanje nataliteta i demografski priraštaj.

Radmila Žigić

PRIJEDLOG 2

Na osnovu člana 30. Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:101/04, 42/05 i 118/05), člana 32. Zakona o dječijoj zaštiti ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 04/02), člana 5. Zakona o sistemu javnih službi ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 68/07) i člana 23. Statuta opštine Bijeljina ("Službeni glasnik opštine Bijeljina" broj:05/05 i 06/06), Skupština opštine Bijeljina na sjednici održanoj dana _____ 2007. godine donosi

ODLUKU

O uslovima i načinu regresiranja troškova boravka djece predškolskog uzrasta u igraonicama

Član 1.

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje je organizovana djelatnost kojom se ostvaruje cjelovit razvoj djeteta predškolskog uzrasta, a koje se na području opštine Bijeljina, osim u predškolskim ustanovama i ustanovama za djecu realizuje i kroz kraće, alternativne predškolske programe, verifikovane od strane Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske, u tzv. igraonicama.

Član 2.

Osnivači igraonica su pored predškolskih ustanova, udruženja građana u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:52/01) koja u svom statutu imaju predviđen vaspitno-obrazovni, odnosno edukativni rad sa djecom predškolskog uzrasta i osnovne škole u seoskim sredinama.

Član 3.

Pravo na regresiranje troškova boravka djece predškolskog uzrasta ostvariće se u igraonicama koje ispunjavaju propisane uslove. Odnosi između osnivača igraonica i Opštine biće ugovorno regulisani, a prema članu 7., stav 2. Zakona o javnim službama ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 68/07).

Član 4.

Regresiranje troškova boravka djece u poludnevnim i kraćim, alternativnim predškolskim programima obezbjediće se u visini do 80% od prosječne ekonomske cijene po djetetu u igraonicama koje su ispunile propisane uslove, a prema materijalnom položaju porodice, broju djece predškolskog uzrasta u igronici i tipu naselja u kojem se igraonica nalazi (grad, prigradsko naselje, selo).

Član 5.

Prosječnu ekonomsku cijenu boravka djeteta u igraonici utvrđuje Skupština opštine Bijeljina na godišnjem nivou, a na prijedlog Odjeljenja za društvene djelatnosti Administrativne službe opštine Bijeljina.

Član 6.

Materijalni položaj porodice određuje se prema visini mjesečnih prihoda po članu porodice i broju djece predškolskog uzrasta u porodici, a na osnovu zvanične prosječne neto plate zaposlenih u Republici Srpskoj u prethodnoj godini.

Član 7.

Za porodice koje imaju mjesečni prihod po članu porodice:

- u rasponu od 25% do 20% prosječne neto plate zaposlenog u RS, regresiraće se boravak djeteta u visini od 15% ekonomske cijene;
- u rasponu od 20% do 15% prosječne neto plate zaposlenog u RS, regresiraće se boravak djeteta u visini od 30% ekonomske cijene;
- u rasponu od 15% do 10% prosječne neto plate zaposlenog u RS, regresiraće se boravak djeteta u visini od 45% ekonomske cijene;

- ispod 10% prosječne neto plate zaposlenog u RS, regresiraće se boravak djeteta u visini od 60% ekonomske cijene.

Član 8.

Za porodice koje imaju dvoje djece predškolskog uzrasta u igraonici, regresiraće se troškovi boravka u visini po 50% za oba djeteta, a za troje djece u visini po 70% za svo troje djece, za porodice čiji prosječni prihod po članu porodice ne prelazi 30% prosječne neto plate zaposlenog u Republici Srpskoj.

Član 9.

Troškovi boravka djece u igraonicama u seoskim sredinama regresiraće se u visini od 70% za svako dijete bez obzira na materijalni položaj porodice i broj djece predškolskog uzrasta u porodici.

Član 10.

Osnivači igraonice koji potpišu ugovor u skladu sa ovom Odlukom dužni su se pridržavati ekonomske cijene koju određuje Skupština opštine Bijeljine na prijedlog odjeljenja za društvene djelatnosti, te su takođe dužne izvršiti regresiranje uplata roditeljima u skladu sa načinom kako je to definisano ovom Odlukom.

Član 11.

U skladu sa ovom Odlukom u budžetu opštine utvrđuje se posebna stavka: "Sredstva za regresiranje troškova boravka djece predškolskog uzrasta u igraonicama".

Član 12.

Sastavni dio ove Odluke su "Uslovi za ostvarivanje prava na regresiranje troškova boravka djece predškolskog uzrasta u igraonicama na području opštine Bijeljina".

Član 13.

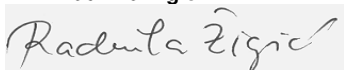
Zadužuje se Odjeljenje za društvene djelatnosti administrativne službe opštine Bijeljina za realizaciju aktivnosti u skladu sa ovom Odlukom.

Odjeljenje za društvene djelatnosti će izraditi narativni izvještaj o sprovedenim aktivnostima i načinima realizacije istih i finansijski izvještaj o utrošenim sredstvima po ovom osnovu.

Član 14.

Ova odluka stupa na snagu osam dana od dana _____.

Radmila Žigić

Međunarodna konferencija za pomoć djeci i ženama porodičnog nasilja

Trebinje- 30. i 31 .oktobar 2008 godine

Komentar i implementacija Zakon o sprečavanju nasilja u porodici u Republici Srpskoj

Nasilje u porodici je oduvijek postojalo u različitim vremenima, kulturama i društvima, ali dugo se nije znalo kakve razmjere poprima ta pojava.

Istraživanja pokazuju da je nasilje u porodici veoma rasprostranjeno, te da ima veoma velike posljedice i da su njegove žrtve daleko češće žene i djeca nego odrasli muškarci. Te činjenice su privukle pažnju mnogih nacionalnih zakonodavstava i postakli ih da sagledaju značajnu posljedicu nasilja u porodici- njegova uloga kao kriminogenog faktora.

U analizi se pokazalo da je nasilje koje žene trpe usko povezano sa tradicionalnom patrijarhalnom socijalizacijom, njegovom rodnom, etničkom i socijalnom marginalizacijom i odsustvom pravne pomoći i podrške.

Žene dugo vremena trpe nasilje koje s vremenom biva sve teže i učestalije. Zbog toga nasilje u porodici predstavlja trajan oblik i značajan kriminogeni faktor odgovoran za veliki dio kriminaliteta žena, posebno onog koji ima za posljedicu smrt nasilnika.

Nasilje i zlostavljanje žena i djece od strane muškaraca često se događa. Uzrok tog problema leži u uslovima života žene u društvu i porodici.

Od samog početka položaj žene u odnosu na muškarca smatran je nižim. Takav stav služi dehumanizaciji žene, što onda i omogućuje takvu vrstu nasilja i čini je prihvatljivom. Smatra se da ovaj svijet uvijek pripadao muškarcima i da je hijerarhija polova postojala već u primitivnoj hordi.

U zemljoradničkim zajednicama žena je imala određeni prestiž zbog kulta plodnosti. No, uprkos matrijarhatu kao pojavi, društvo je oduvijek bilo muško, jer je politička i društvena vlast pripadala muškarcima.

Ali, iako je danas postignuto normativno izjednačavanje muškaraca i žena, borba žena se i dalje nastavlja, jer stvarno zaostaje za normativnim aktima.

Uprkos uvriježenom mišljenju da se nasilje nad ženama događa po mračnim i napuštenim ulicama od strane nepoznatih napadača, svjetska istraživanja pokazuju da je najrasprosteniji oblik nasilja nad ženama, nasilje u porodici.

Nasilje u porodici podrazumijeva fizičko, seksualno i psihološko nasilje. Nasilje u porodici može poteći od bilo kojeg člana, ali najrasprosteniji oblici je nasilje roditelja nad djecom i nasilje muža – vanbračnog partnera nad ženom.

Zbog neravnopravnosti polova u porodici kao i zbog ostatka patrijarhnog društva, nasilje nad ženama, društvo toleriše kao prihvatljiv oblik ponašanja. Iako je nasilje nad ženama u određenoj mjeri zakonski kažnjivo, nasilni muškarci vrlo rijetko odgovaraju za počinjena djela. Široko je rasprostranjena predrasuda kako se institucije u slučajevima porodičnog nasilja ne bi trebale miješati u privatni život. To podstiče nasilnika da ponovi nasilje.

Pošto je nasilje u porodici preraslo u problem koji se tiče svih građana ono je poslužilo kao osnov za donošenje Zakona o sprečavanju nasilja u porodici u Republici Srpskoj, kao i osnov

za uvođenje novog krivičnog djela pod nazivom "nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici" koje je uvedeno u junu 2000 godine u Krivični zakon Republike Srpske.

Opšta ocjena svih relevantnih subjekata kako u BiH tako i u RS, da se postojećim krivičnim zakonodavstvom ne obezbjeđuje dovoljna i efikasna zaštita od nasilja u porodici, pa je to bio dodatni razlog za donošenje Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, koji je donesen 2005 godine („Službeni glasnik RS broj 118/05), a stupio na snagu 1. januara 2006. godine. Tako fokusirajući problem, u tekst zakona ugradili smo potrebe našeg društva za efikasnijim suzbijanjem nasilja u porodici, uvažavajući brojne zahtjeve Međunarodne zajednice.

Donošenjem ovog zakona, predviđenim obimom i instrumentima zaštite, obezbjedio bi se princip harmonizacije propisa, tako da predloženi zakon ne zadire u dignitet pozitivnih propisa koji uređuju ovu materiju. Drugi princip se odnosi na obezbjeđenje zaštite žrtava i njihovih porodica, sa ciljem da se obezbjedi osjećaj sigurnosti pred mogućim pretnjama ili represijama. Hitnost rješavanja ove vrste predmeta predstavlja ključnu garanciju efikasnijeg suzbijanja nasilja u porodici. Nesmetan pristup sudu i drugim subjektima zaštite u ostvarivanju svojih prava, bez ikakvih troškova, te potpuna i sinhronizovana povezanost subjekata zaštite, dodatna je garancija uspješnosti njihove primjene.

Zaštita od nasilničkog ponašanja dužni su da pruže policija, organ starateljstva, odnosno centar za socijalni rad i sud.

U skladu sa Porodičnim zakonom RS, ovim Zakonom precizno je definisano koji članovi porodice uživaju zaštitu od nasilja, s tim da pod porodicom ili porodičnom zajednicom u smislu ovog zakona, podrazumjevaju se i bivši supružnici i njihova djeca, kao i roditelji bivših supružnika.

Radnje nasilja u porodici određeni su kao psihološko, fizičko, seksualno ili ekonomsko zlostavljanje, koje se manifestuje kroz moć i kontrolu nad žrtvom.

Zakonom je predviđeno da se za djela nasilja u porodici pokreće prekršajni postupak, u skladu sa odredbama Zakona o prekršajima i izriču prekršajne sankcije u vidu zaštitnih mjera i novčanih kazni. Za primjenu izvršavanja izrečenih mjera Zakon je predvidio da nadležna ministarstva donesu odgovarajuće pravilnike.

Obzirom da se u donošenju podzakonskih akata kasnilo, došlo je do usporene primjene zakona. Situacija se dodatno usložnjava donošenjem novog Zakona o prekršajima („Službeni glasnik RS" br. 34/06). Naime, odredbe Zakona o zaštiti od nasilja u porodici nisu bile usklađene sa ovim Zakonom.

Analizirajući sudsku praksu od vremena stupanja na snagu Zakona o zaštiti nasilja u porodici, utvrđeno je da pored normative neusklađenosti, zaostala je i temeljna edukacija svih nadležnih subjekata. Naime, sagledavajući praksu sudova, utvrđeno je da za jedan broj predmeta za djela nasilja u porodici pokreće se prekršajni postupak kao za djela kršenja odredbi Zakona o javnom redu i miru, jer nije na vrijeme sprovedena edukacija policijskih službenika.

Ovakav način procesuiranja djela nasilja ima za posljedicu da se od suda zahtjeva izricanje zaštitne mjere kao osnovne sankcije. Na taj način žrtva i dalje ostaje dostupna počiniocu nasilja, kao i raznim uticajima nasilnika u obliku pretnji, zastrašivanja i dr. Na taj način se direktno utiče na svjedočenje žrtve, a postupak se nerjetko obustavlja zbog nedostatka dokaza.

Važećim zakonom, bilo je predviđeno da se u alimentacionom fondu obezbjedi iznos od 750,00 KM za njegovu primjenu, odnosno za donošenje posebnog programa koji će omogućiti sprovođenje izrečenih zaštitnih mjera, zbrinjavanje i smještaj žrtava nasilja u sigurnim kućama kao i edukaciju. Izostankom ovih sredstava primjena ovog zakona nije imala potrebnu logističku podršku što je predstavljalo jedan od razloga za donošenje izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Izmjenama i dopunama Zakona predloženo je da se finansiranje izrečenih zaštitnih mjera, zbrinjavanje i smještaj žrtava nasilja u sigurnim kućama obezbjedi iz opština i gradova i to 2009. godine. Naime, nacrtom Akcionog plana Vlade Republike Srpske, koji predlaže Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo za porodicu omladinu i sport, Ministarstvo pravde i Gender centar RS, predviđeno je finansiranje prve faze primjene Zakona (2007 – 2008). Na taj način ostavlja se dovoljno vremena opštinama i gradovima da u 2008. godini Planom budžeta za 2009. godinu obezbjede potrebna sredstva za punu realizaciju ovog zakona. Ovim Akcionim planom predviđeno je da se krajem 2007. godine obezbjede sredstva iz budžetske rezerve, a u 2008. godini obezbjede sredstva u budžetu Republike Srpske u ukupnom iznosu od 256.000,00 KM. Na primjer u 2007. godini sredstva u iznosu od 100.000,00 KM bila su namjenjena za smještaj žrtava nasilja u sigurnoj kući u Modriči i Banja Luci. Drugi dio planiranih sredstava utrošiće se za prikupljanje statističkih podataka o nasilju u porodici, zatim za finansiranje javne kampanje za borbu protiv nasilja, jačanje kadrovskih kapacijeta Centara za socijalni rad, kao i za izradu strategije za borbu protiv nasilja, kao za edukaciju policijskih, zdravstveni i socijalnih službi i zaposlenih u tim institucijama.

U izmjenama i dopunama Zakona, ističe se generalna zabrana nasilja u porodici tako da dalje nabiranje nasilja u tom članu jasno prestavlja kršenje ustanovljene zabrane.

Nakon prijema prijave ili saznanja da je učinjeno nasilje u porodici, policija je dužna da odmah, bez odgađanja o tome obavijesti centar za socijalni rad, odnosno službu socijalne zaštite, koja će bez odgađanja neposredno pružiti usluge socijalne zaštite i psihosocijalnu pomoć žrtvi nasilja i o tome sačiniti izvještaj. Nakon prikupljenih dokaza, policija podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu protiv počinioca nasilja, **a ukoliko postoje osnovi sumnje da počinjeno nasilje ima obilježja i krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, o tome će bez odgađanja obavijestiti nadležno tužilaštvo.**

Proširuje se obaveza prijave nasilja u porodici i na radnike u socijalnim ustanovama i službama, koji u svom radu mogu doći do takvog saznanja, a u skladu sa odredbama Zakona o prekršajima, gdje se kao ovlašćeni organ za pokretanje prekršajnog postupka imenuje policija, koja je jedini organ kome treba prijaviti nasilje u porodici. Na ovaj način obezbjeđuje se zaštita i sigurnost žrtve nasilja u porodici. To znači da se odmah po intervenciji policije, koja uz to ima obavezu da obavijesti nadležni centar za socijalni rad, žrtva nasilja smješta u sigurnu kuću, na osnovu procjene njene fizički i psihičke ugroženosti. Centar za socijalni rad vrši ovu procjenu i u poziciji je da žrtvu nasilja smjesti odmah, uz njen pristanak, ne čekajući okončanje prekršajnog postupka. Na taj način hitnost u predmetima nasilja u porodici učini stvarnom, a zaštitu žrtve efikasnim. Zaštitna mjera kojom je moguće nasilnika privremeno izdvojiti iz porodice, mora se donijeti u prekršajnom postupku, rješenjem u prekršaju, poštujući pravo na podnošenje žalbe. Do izricanja zaštitne mjere, izdvajanje žrtve nasilja iz okruženja mora biti imperativ, naravno, u situacijama koje to zahtjevaju i uz odobrenje žrtve. Ova mjera privremenog zbrinjavanja u sigurnoj kući, predstavlja novo zakonsko rješenje. Sigurne kuće, boravak u njima i usluge koje će se pružati žrtvama nasilja u porodici moraju imati sigurne i stalne izvore primanja. Tako je predviđeno da boravak i sve troškove u vezi sa boravkom žrtve

nasilja snosi opština ili grad u kojem žrtva nasilja ima prebivalište. Transakcije bi se odvijale preko centra za socijalni rad, koji bi vršio doznačavanje sredstava sigurnoj kući.

U situaciji kojoj je potrebno da žrtva nasilja dođe do stvari koje se nalazi u stambenom prostoru u kojem se još nalazi počinitelj nasilja, sud će izdati nalog, na osnovu kojeg će policija obezbijediti žrtvu nasilja dok uzima neophodne stvari. Ovakvim obezbjeđenjem žrtve, sprečava se mogućnost eventualnog ponavljanja nasilja.

Prekršajne sankcije iz ovog zakona su, pored zaštitne mjere, novčane kazne.

Osiguranje zaštite žrtve nasilja u porodici regulisano je kao mjera koja se na osnovu dobrovoljnosti i procjene centra za socijalni rad sprovodi odmah bez bilo kakvog odgađanja. Pored toga, radi usklađivanja sa odredbama Zakona o prekršajima i otklanjanje eventualnih nedoumica u vezi s provođenjem izrečenih zaštitnih mjera u izmjenama se izričito naglašava da su zaštitne mjere predmet direktnog izvršenja organa vlasti.

Usvojenim izmjenama naložene su i obaveze praćenja i izvještavanja o izvršenju izrečene mjere zaštite za subjekte zaštite, te da se dozvoljava izjavljivanje žalbe na rješenje o izrečenoj sankciji po ovom zakonu, koja u skladu sa Zakonom o prekršajima, odgađa izvršenje rješenja.

Za ne prijavljivanje nasilja u porodici biće kažnjena i službena lica i lica zaposlena u zdravstvenim obrazovnim i socijalnim ustanovama, u iznosu od 100-300 km. Novčano će se kazniti i svaki član porodice koji ne prijavi nasilje u porodici nad maloljetnim članovima porodice. Na taj način se pooštava politika kažnjavanja i zaštite radi sprečavanja zabranjenog nasilja nad djecom.

Nasilje nad ženama i djecom u porodici predstavlja stvarnu prijetnju za kvalitet života velikog broja ljudi na svijetu. Iako je često veoma daleko od televizijskih ekrana i novinskih stupaca, koji stvaraju svakodnevnim horizont javnog razumjevanja svijeta, ovaj problem je i te kako prisutan i u BiH i u RS. Dakle, nasilje predstavlja svojevrsno ugrožavanje ili skraćivanje života ljudskog bića.. Da bi smo razumjeli nasilje kao fenomen, treba da ga posmatramo u cjelini, kako bi smo dobili realističniji prikaz svijeta u kojem živimo.

Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici u RS kao i u BiH u konstantnom je porastu. Iskustva organizacija i stručnjaka koji se bave ovom problematikom, pokazuju da se mnogi slučajevi nasilja u porodici zapravo i ne prijavljuju. Zbog patrijarhalnog odgoja, predrasuda i stereotipa mnogi takvi slučajevi ostaju neregistrovani, budući da žrtve vrlo često šute o tome šta im se događa. Neprijavljeni slučajevi nasilja u porodici su zapravo „siva brojka“ ili kako se to često ističe u nevladinom sektoru – broj prijavljenih slučajeva je samo vrh ledenog brijega.

Neki stručnjaci iz ove oblasti procjenjuju da na svaku ženu koja prijavi nasilje dolaze barem dvije koje o tome šute. Dakle, nasilje u porodici predstavlja nevidljiv oblik nasilja.

Pored toga, veliki problem je i to što nakon boravka u sigurnoj kući, koji u prosjeku traje 3 mjeseca, žene žrtve nasilja uglavnom ostaju nezaposlene ili bez riješenog stambenog pitanja, tako da se u najvećem broju slučajeva vraćaju u nasilno okruženje.

Jedna od sigurnih kuća u Republici Srpskoj je sigurna kuća u Modriči, kroz koju, zaključno sa 2007. godinom je prošlo 1.682 osobe. (760 žena i 922 djece). Iskustvo ove organizacije pokazalo je da su se nakon izlaska iz skloništa žene u 86% slučajeva vraćale muževima, odnosno u nasilnu zajednicu, a 8% njih je odlazilo rođacima, dok je samo 6% njih zaista bilo u mogućnosti započeti novi život. Individualne ali i grupne terapije pružaju mogućnost da žrtva

stekne svijest o svom stanju kao i uvid u metode nasilnika koje su od njih načinile bespomoćne žrtve ispunjene osjećajem krivice, sa nedostatkom ličnog samopouzdanja i samopoštovanja.

Donošenjem Zakona postignut je veliki iskorak u odnosima između vladinog i nevladinog sektora, gdje je nevladin sektor prihvaćen kao ravnopravan partner u rješavanju problema nasilja u porodici.

Treba imati na umu i to da se nasilje u porodici vrlo često prenosi s generacije na generaciju, stvarajući tako nove agresore i nove žrtve. Djeca koja su doživjela roditeljsko nasilje i sama kasnije vrlo često postaju nasilna prema svojim partnerima i djeci.

Dakle, s ciljem efikasnijeg sprečavanja nasilja i prekidanja ovog začaranog kruga, nasilje treba razumjeti u širem kontekstu. Nasilje u porodici i nasilje nad ženama su pitanja ljudskih prava i za sobom povlače odgovornost države kako vladinih institucija na višim nivoima tako i institucija lokalnih zajednica (policija, centri za socijalni rad, sudovi) kada je u pitanju rješavanje problema. Dakle, maksimalni angažman u borbi protiv nasilja u porodici obaveza je cijelog društva. Da posjetimo: nasilje u porodici, odnosno strukturalno nasilje nevidljivo je i skraćuje život stotinama miliona ljudi.

Marjanac Snežana
Ministarstvo pravde RS

PRIMJERI PRODUKCIJE ŽENSKOG LIKA U «LAKOJ ŠTAMPI»

U ovom kratkom prilogu interesovala me je laka štampa, kao jedan od kreatora ženskog i muškog kulturnog uzorka. Štampa je svojim stalnim uticajem zanimljiva kao faktor rutinizacije svakidašnjih pravila života. Zbog marginalizacije većine pitanja, koja bih (uslovno) mogla nazvati «ženskim» u ozbiljnoj štampi, najviše pažnje ženi se poklanja u tzv. «lakoju» štampi. Opšte tendencije, koje postoje u masovnim medijima u odnosu na društvenu ulogu žena, ovdje još jasnije dolaze do izražaja.

Jedna od karakteristika djelovanja sredstava informisanja u većini postojećih informacijsko-komunikacijskih sistema u svijetu je prikazivanje žene koje se bitno razlikuje od prikazivanja muškarca. Žena se prikazuje kao podređeno, drugoklasno i inferiorno biće, koje treba da postoji i radi (iako se naročito o zaposlenosti izbjegava pisati) kao demifisticirano biće u prvo redu. To znači da se u masovnim medijima reprodukuju androcentrična shvatanja o «pravoj ulozi» žene. Najviše što može da dostiže žensko biće – to je pomoćna uloga muškim poslovima.

Ova pomoćna uloga stvara se i opravdava zaslijepljenošću ženskog lika na materinski i seksualni pol, na dobro i zlo a priori. Ono što je karakteristično za sve predstave medija o ženama- iako situacija nije sasvim ista u svim zemljama- jest crno bijela podijela žena na dobre i zle, majke i kurve, djevice ili call-girls. Ta reducirana društvenost žena istorijski je bila sistematski i totalno učvršćivana i očuvana kroz organizaciju društvenog života u svim sferama, od sistema vrijednosti i ideologije do ekonomskog područja. Tako se uvijek iznova stvarala predstava o «pravoj prirodi» žena koju su (baš zbog ovog totalno podređenog položaja) prenosile i same žene u socijalizaciji novih generacija.

Analiza, koju sam obavila 2006 godine, pokazala je da i u našem društvu (u različitim sredinama i kulturama u BiH) u sferi «lake štampe» koja ima visoki tiraž prevladava jednodimenzionalnost u prikazivanju ženskog i muškog lika, koja odgovara tradicionalnoj

patrijarhalnoj i androcentričkoj kulturi – muškarac je aktivno i potencijalno mnogodimenzionalno biće, a žena mu je podređena i pasivna. Suprotno prikazivanju u vjerskoj štampi, u laičkoj naročito preovladava lik žene kao «instant polnog bića» koje je uvijek potrebno da ga muškarac podredi sebi kao «objekat za vlastito uživanje». Tačno je da nikad nismo bili bliže istini da se žena ne rađa- ženom se postaje. Postaje se i uz pomoć lake štampe- a u ovom okviru i ženske štampe koja (djelomično ipak dolazi do novih strujanja) pretpostavlja pravi lik žene. Iako bi bilo interesantno reflektirati sadržinske orijentacije ženske štampe u ovom prilogu ćemo se upoznati sa opštom zabavno-revijalnom štampom.

Zabavno revijalna «laka» štampa obično daleko prevazilazi tiraž dnevnih listova, privlačna je za čitateljke i čitaoce i zbog toga zaslužuje poseban saznanji interes. Cilj naše analize je utvrditi da li i u kojoj mjeri ova vrsta štampe reprodukuje lik žene koji odgovara androcentričkoj i patrijarhalnoj kulturi. Interesuju nas naročito pitanja:

-Kako je žena u člancima i fotografijama određena;

-Da li su sve dimenzije postojanja žene približno jednako zastupljene;

-Da li postoje stereotipna shvatanja o ženi?

U konkretnom mjerenju i analizi sadržaja koristila sam četiri dimenzije koje obuhvataju kontinuum likova žene u masovnim medijima i koje su više puta međusobno isprepletene. Ove dimenzije se raspoređuju u ;

- **žena kao cjelovito stvaralačko i radno biće u različitim sferama života i rada;**
- **žena kao biološki organizam, redukovana na samo tijelo sa preovladavajućom seksualnom dimenzijom;**
- **žena kao samo tjelesno biće bez izričito akcentiranom seksualnom dimenzijom;**
- **žena kao zvijezda (u području filma, sporta, masovne kulture i elitnih slojeva- princeze, kraljice itd).**

REZULTATI KVANTITATIVNE ANALIZE

Dimenzija lika žene	2006 broj jedin.	%
Žena kao cjel. stvaral. biće	21	4,13
Žena kao tjel. seksualno biće	130	25,54
Žena samo kao tjelesno biće	112	22
Žena kao zvijezda	246	48,33
Zajedno	509	100

Podaci govore sasvim otvoreno: **žena kao cjelovito stvaralačko biće u stvari je eliminisana, a preovladava lik žene kao zvijezde i tjelesno seksualnog bića.** Teško bi bilo zamisliti da ova struktura nema nikakvog uticaja na formiranje svakidašnje masovne svijesti i prihvatanja uzora šta je normalno i pravilno za ženu, kako se obratiti ženi, šta je neobično. Baš zbog neprekidnog pojavljivanja ove tendencije potrebno bi bilo dublje ispitivati procese

identifikacije na individualnom planu; na nivou stavova i preovladavajuće prakse. Bar hipotetički možemo zapisati da sigurno dolazi do suprotnosti na nivou individualnih konflikata koji se izražavaju i u međuljudskim odnosima.

U zabavno revijalnoj «Iakoj štampi» prema analizi koju sam uradila 2006 godine, prema rečenoj metodologiji, **žena je prikazana kao bezlična lutka koja je uvijek spremna da zadovolji aktivnog (gospodara položaja) muškarca.** Sve druge karakteristike ženskog postojanja (obrazovanje, stvaralački ili rad uopšte) pojavljuju se veoma rijetko, čak i kod predstavljanja zvijezda, čime se stvara sasvim jednostrana predstava o ovim ulogama.

ZAKLJUČAK

Analizom sadržaja članaka i fotografija utvrdili smo preovladavanje jednodimenzionalnog prikazivanja lika žene koje odgovara potrebama za očuvanjem patrijarhalne organizacije života. U redukciji žene **na «instant polno biće»**, po shvatanjima nekih nema ničeg lošeg, jer je i seksualnost važan dio života, i konačno treba da se razbijaju tabui prošlosti. Na ovakve stavove koji se susreću naročito kod samih producenata masovnih medija možemo odgovoriti; redukcija ženskog lika na tjelesno i seksualno u prvom redu ne doprinosi oslobađanju žena od inferiornosti, već za fasadom modernosti, stvara nove uslove za inferiornost i pomoćnu ulogu, za reprodukciju društvenog položaja žene kao objekta (iako se neke žene u tom položaju ne osjećaju loše, što naročito podrvlače nosioci ove redukcije). U masovnim medijima treba da je bez sumnje dovoljno mjesta i za polno i za tjelesno, ali potrebno bi bilo prokrčiti put praksi u kojoj ove dimenzije ne nastupaju kao kompenzacija za (eliminisanje) svih ostalih dimenzija života žene. Do toga neće doći stihijskom praksom, već jasnom izradom strategije za promijenu sadašnjih produkcija kulturnih polarnih uzoraka posredstvom masovnih medija.

Anđa S. Ilić

Predstavljanje organizacija koje su pripremile prezentacije

“Ženski centar” - Trebinje

1. Udruženje za pomoć djeci i ženama žrtvama porodičnog nasilja “Ženski centar” Trebinje je osnovano u aprilu 2002 god. u Trebinju i broji 28 članova.
2. Misija udruženja je borba za dječija i ženska ljudska prava u svim segmentima kao i ekonomsko osnaživanje žena. U našoj regiji, ovo je jedina organizacija koja se bavi zaštitom djece i žena žrtava porodičnog nasilja.
3. Dosadašnjim radom, postigli smo sledeće rezultate:

- Uspostavili smo centar gdje se mogu obratiti žene žrtve svih oblika diskriminacije i zatražili savjet i pomoć (tim psiho-socijalne podrške, doktora, besplatnu pravnu pomoć i zastupanje pred sudom).
- Sprovedeni su i sprovode se različiti oblici edukacije iz oblasti ekonomije, javnog života, borbe protiv trafikinga i nasilja u porodici, reproduktivnog zdravlja, prava iz socijalne sfere, ženskih ljudskih prava (sa akcentom na Zakon o ravnopravnosti polova) i dječijih prava, kroz koje je do sada prošlo oko 10.000 žena, djece i omladine iz Istočne Hercegovine.
- Istraživačka brošura "Nasilje u porodici u opštini Trebinje" na osnovu koje su po prvi put uvrštene, kao prioritetne kategorije, žene i djeca žrtve porodičnog nasilja u "Plan socijalne zaštite u opštini Trebinje za 2003-2005 god." kao i razbijanje "tabua" u lokalnoj zajednici o nasilju u porodici, u partnerstvu sa CZSR.
- Uvođenje u regionalnu i opštinsku strategiju industrijske grane: proizvodnju namještaja i obuku u tapetarstvu za 18 žena žrtava porodičnog nasilja.
- Otvaranje Kreativnog centra za djecu žrtve porodičnog nasilja koji ima 5 sekcija: glumačku, muzičku, fotografsku, slikarsku i novinarsku u okviru koje se štampaju novine za osnovne škole.
- Kupovina objekta za realizaciju projekta Sigurne kuće, namijenjene žrtvama porodičnog nasilja u Istočnoj Hercegovini od strane Vlade RS.
- Učešće u grupama za izradu: programa zaštite djece od nasilja na državnom nivou, uspostavljanje minimalnih standarda za šaltere za žrtve trafikinga na državnom nivou, donošenje Zakona o ravnopravnosti polova (dok je bio u radnoj verziji), Zakon o zaštiti od porodičnog nasilja i izrada dokumenata sa konferencije "Peking +10" u Sarajevu.
- Pokretanje inicijative (koja je usvojena) za izmjenu Zakona o putnim ispravama u korist žena i djece, odnosno roditelja kojima su dodijeljena djeca na staranje prilikom brakorazvodne parnice (da ne trebaju saglasnost drugog roditelja za regulisanje putnih isprava maloljetne djece)
- Učestvovali smo i učestvujemo u obezbjeđivanju materijalnih i finansijskih sredstava za potrebe humanitarne pomoći raznim ugroženim kategorijama.
- Jedini smo u BiH okupili 18 različitih vladinih i nevladinih tijela sa kojima smo potpisali Sporazum o saradnji u cilju organizovanja borbe protiv nasilja u porodici i adekvatnije podrške njegovim žrtvama. Navedeni sporazum je potpisan između MUP-a, CJB, CZSR, Doma zdravlja, Opštine Trebinje, Javnog tužilaštva, medija (TV), svih osnovnih i srednjih škola, svih vrtića i Crvenog Krsta, sa jedne i naše Organizacije sa druge strane.
- Na našu inicijativu uspostavljen je jedinstveni telefonski broj (1264) za sve SOS linije u RS na koji se mogu javiti žrtve nasilja.
- Opremili smo Omladinski dom u MZ Petrovo Polje.
- Obezbedili smo nabavku Ultra zvuka sa vaginalnom sondom za Dom zdravlja u Trebinju.
- Organizovali smo prvu proslavu Dana Evrope u Trebinju, (2004. godine) poslije čega je ova manifestacija postala tradicionalna, a podržale su je visoke zvanice iz međunarodnih institucija i organizacija i predstavnici ambasada u BiH. Napominjem da smo imali čast da Ambasador EU u BiH, G-din Michael Humphreys dva puta svečano otvori ovu trodnevnu manifestaciju.
- Jedna smo od 20 NVO iz BiH koje su potpisale Memorandum o razumijevanju sa Upravnim odborom Gender projekta BiH, (Upravni odbor čine: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Agencija za ravnopravnost polova BiH, Gender centar RS, Gender centar FBiH i Gender projekat UNDP BiH) u cilju implementacije Zakona o ravnopravnosti polova.
- Jedna smo od 4 organizacije potpisnice Memoranduma o saradnji sa Gender centrom RS.

- Kao partnerska organizacija učestvovali smo u sprovođenju projekta „Multidisciplinarni pristup suzbijanju porodičnog i drugih vidova nasilja nad ženom“ za: policiju, centre za socijalni rad, pravosuđe, medije, zdravstvene ustanove i NVO-e u Istočnoj Hercegovini.
- Omogućili smo žrtvama porodičnog nasilja iz Istočne Hercegovine besplatnu pravnu pomoć i zastupanje pred sudom.
- Omogućili smo psiho-socijalnu podršku ženama iz Istočne Hercegovine.
- Omogućili smo dobijanje besplatnih savjeta iz oblasti zdravstvene zaštite.
- Omogućili smo da osmoro djece, žrtava porodičnog nasilja, dobije besplatan smještaj u vrtićima.
- Omogućili smo našim korisnicama besplatne ginekološke i ultrazvučne preglede
- Izradili smo prvi multimedijalni CD opštine Trebinje.
- Organizovali smo konferenciju o turističkoj prekograničnoj saradnji na kojoj su uzeli učešća predstavnici regija Boke Kotorske, Dubrovačko Neretvanske Županije (prvi put nakon rata) i Istočne Hercegovine u Trebinju. Ovu konferenciju je otvorio Ambasador EU u BiH, a visoke zvanice (iz ambasada Srbije i Crne Gore, Republike Hrvatske kao i iz Konzulata RH) su svojim prisustvom podržale rad predstavnika Opština, turističkih organizacija/saveza i NVO-a.
- Edukovali smo 106 razrednih starješina, direktora škola i pedagoga iz svih osnovnih i srednjih škola u Trebinju o fenomenu trafikinga, tako da su oni obrađivanje ove teme uvrstili u planove i programe svoje nastave.
- Organizovali smo različite radionice za medije i NVO-e u Istočnoj Hercegovini sa ciljem prevencije trgovine ljudima. Za mlade u prigradskoj mjesnoj zajednici Petrovo Polje organizovali smo radionicu sa ciljem njihove edukacije o bolestima zavisnosti, porodičnom nasilju i trgovini ljudima.
- Radimo na jačanju uticaja žena u politici sa akcentom na Izbornu jedinicu 6
- Organizovali smo međunarodnu konferenciju „Razgovori o prekograničnoj saradnji balkanskih zemalja“, na kojoj je učestvovala Direktorica USAID-a u BiH i zamjenik Generalnog direktora Sekretarijata CEI
- Organizovali smo I međunarodni Sajam turizma, ugostiteljstva i trgovine „Mediterranski dani –Trebinje 2006.“

Udruženje za pomoć djeci i ženama žrtvama porodičnog nasilja

"Ženski centar" Trebinje

Adresa: Hrupjela 69, Trebinje BH

Tel/Fax: ++387 (0) 59 225 767

Mob. ++387 (0) 65 603 718

E-mail: zenski.centar.trebinje@gmail.com

"Udružene žene"- Banja Luka

Udružene žene Banja Luka je nevladina organizacija osnovana 16. avgusta 1996. godine u Banjaluci. Kroz aktivnosti i projekte naše organizacije, zalažemo se za unaprijeđenje društvenog položaja žene i njeno pravo na život bez nasilja u porodici i javnom životu. Želimo vidjeti više žena na pozicijama odlučivanja u zvaničnim institucijama na svim nivoima vlasti i odlučivanja u Bosni i Hercegovini.

Naša vizija je: Žena svjesna njene moći, ravnopravna, poštovana, zaposlena i srećna.

Naša misija je: Jačanje i afirmisanje žena kroz zalaganje i rad na stvarnom poštovanju i primjeni ženskih ljudskih prava.

Za više informacija obratite se na sljedeću adresu:

Udružene žene
Kalemegdanska 18, 78000 Banja Luka
tel: +387 51 462 146
Fax: +387 51 463 143
mail: office@unitedwomenbl.org
izvor: http://www.unitedwomenbl.org/o_nama.html

"Helsinški parlament građana " (HPG)- Banja Luka

Helsinški parlament građana (HPG) Banja Luka je registrovan 16. avgusta 1996. godine kao lokalna nevladina organizacija u Republici Srpskoj/Bosni i Hercegovini. Od tog vremena, HPG Banja Luka je aktivno uključen u promociju, jačanje i povezivanje civilnih inicijativa, radeći na pomirenju i osnaživanju zapostavljenih grupa, za političko djelovanje na lokalnom i regionalnom nivou.

Krajem devedesetih godina organizacija se fokusirala na razvijanje građanskog pokreta radi razgovora o budućnosti zemlje, jačanju povjerenja između grupa različite etničke, religijske i političke pripadnosti i promociji slobode kretanja. Takvi programi su dali doprinos procesima prevazilaženja ratnih trauma, koje su vodile i brojne druge lokalne i međunarodne organizacije u to vrijeme (1997...).

Danas je HPG Banja Luka organizacija koja se zalaže i pruža podršku, djeluje kao resursni centar, koji usmjerava svoje aktivnosti u tri programska područja: jačanje civilnog društva i transformacija vlasti u servis građana, zalaganje za polnu jednakost, stvaranje uslova za intenzivnije uključivanje mladih u javni život (2002...).

Za više infomacija obratite se na sljedeću adresu:

Helsinški parlament građana Banja Luka
Adresa: Krfska 84, 78000 Banja Luka
Tel: + 387 51 432 750 + 387 51 432 753
Fax: + 387 51 432 752
e-mail: hcabl2@blic.net
izvor: <http://www.hcabl.org/>

"Vaša prava BiH" - Sarajevo

Udruženje Vaša prava Bosne i Hercegovine je lokalna, nevladina i neprofitna organizacija, nastala na temeljima Mreže centara informativne i pravne pomoći u BiH, koju je 1996. godine osnovao UNHCR. U decembru 2003. godine, nekoliko lokalnih nevladinih organizacija se udružilo i formiralo domaću nevladinu organizaciju „Vaša prava”. Registrovanjem na državnom nivou, 2005. godine, Udruženje mijenja ime u „Vaša prava Bosne i Hercegovine“.

Danas, Udruženje Vaša prava Bosne i Hercegovine predstavlja najveću organizaciju za pružanje pravne pomoći i jednu od najvećih nevladinih organizacija u regiji, čiji su kvalitet prepoznali mnogi donatori. Tako su u 2008 godinu podršku Udruženju za implementaciju 6 projekata dali UNHCR, Europska komisija, Ambasada SR Njemačke, CIDA i Holandska ambasada. Pored toga, u prethodnim godinama, VPBiH su uspješno implementirala projekte zahvaljujući USAID-u, SHC-u, Fondu Otvoreno društvo BiH, UICEF-u i Švicarskoj ambasadi.

Organizovana u 4 regije, Vaša prava BiH su razvila efikasan sistem pružanja besplatne pravne pomoći koji putem 9 kancelarija i oko 60 mobilnih lokacija, djeluje širom BiH.

Glavni ciljevi Vaših prava BiH su:

- zaštita i efikasno ostvarivanje pojedinačnih prava korisnika usluga putem pružanja besplatne pravne pomoći, čime se omogućava ravnopravan pristup pravdi bez diskriminacije po bilo kom osnovu;
- informisanje i edukacija o zakonskim regulativama, pravima i obavezama korisnika usluga;
- doprinos jačanju zakonitosti, vladavini prava i razvoju civilnog društva;
- pružanje besplatne pravne pomoći, davanje informacija o pravima i obavezama korisnika usluga, pravnih savjeta, sastavljanje raznih podnesaka, zastupanje korisnika usluga u postupcima pred sudovima, državnim institucijama, organima i tijelima u skladu sa relevantnim zakonima i međunarodnim instrumentima zaštite ljudskih prava, pružanjem drugih oblika pravne pomoći u cilju zaštite prava i interesa korisnika usluga;
- zagovaranje i podizanje svijesti o pitanjima ljudskih prava i civilnog društva;
- izdavanje informativno-pravnog magazina, brošura, postera, letaka, afiša, ažuriranje web stranice, radi ostvarivanja ciljeva Udruženja;
- organizovanje i održavanje seminara, okruglih stolova, stručnih tribina, sesija i drugih informativnih kampanja;
- saradnja sa istim ili sličnim institucijama i organizacijama u zemlji i inostranstvu.

Uporedo sa aktivnostima u pružanju besplatne pravne pomoći, Vaša prava BiH proširila su svoje djelovanje kroz saradnju sa 5 nevladinih organizacija iz Hrvatske koje se bave pružanjem usluga za tražioce azila, izbjeglice, žrtve trgovine ljudima i osobama pod međunarodnom zaštitom.

Vaša prava BiH su se, također, značajno uključila i u evropske tokove vezano za pitanja tražilaca azila i izbjeglica. Vaša prava BiH su jedan od koordinatora u projektu za Jugoistočnu Evropu Evropskog savjeta za izbjeglice i prognanike (ECRE), kao i nacionalni koordinator za BiH u Evropskoj pravnoj mreži za azil (ELENA).

Udruženje Vaša prava BiH

Adresa: Dolina br.9, 71 000 Sarajevo

Telefon: +387 33 260 360

Fax: +387 33 260 360

E-mail: nedzmijak@vasaprava.org

Organizacija žena "Lara" - Bijeljina

"Lara" je nevladina organizacija koja svojom djelatnošću pomaže i doprinosi poboljšanju položaja žena u društvu u Republici Srpskoj, a naročito na području Bijeljine.

Neke od naših aktivnosti su:

- obezbjeđujemo ženama informacije koje nisu zastupljene u drugim medijima (porodično nasilje, trafiking, itd.),
- promovišemo uspješne žene (žene u politici, biznisu, umjetnosti).

- istražujemo i borimo se protiv porodičnog nasilja i trafikinga,
- pomažemo ženskim grupama iz manjih gradova da se organizuju, edukuju i povežu sa drugim nevladinim organizacijama,
- učestvujemo u svim ženskim kampanjama u BiH.

“Lara” je osnovana 1998. godine i aktivna je od samog početka. Pokrenule smo prvi ženski časopis u RS, pomažemo stanovnicima manjih gradova da razviju civilno društvo, organizujemo okrugle stolove i konferencije. Mi smo prva NVO u Bosni koja je počela da istražuje problem trafikinga i da pruža pomoć žrtvama.

Učestvovala smo u ženskoj kampanji 1998. godine, koja se zalagala za veće učešće žena u Parlamentu, koja je kao rezultat imala povećanje ženskih poslanika sa 2% na 26 %.

Takođe se zalažemo za izmjenu zakona u cilju bolje zaštite žrtava nasilja.

Na impementaciji naših projekata trenutno je angažovano devet žena: dvije novinarka, dvije pravnice, profesorica, ekonomistkinja i tri mlade djevojke (studentkinje), koje rade sa omladinom i djecom.

Dvije žene su prošle obuku za rad sa žrtvama trefikinga, kao i tim ekspertkinja koje po potrebi angažujemo (ginekolog, advokat, psiholog, sociolog).

Takođe imamo volontere različitih profesija.

U ostvarivanju naših aktivnosti, ove godine, pomogli su nas: Kvinna Till Kvinna, UN Trust Fund, Open Society Fund, USAID, Friedrich Ebert Stiftung, OSCE, Shelter Foundation, EU.

“Lara” je radila na istraživanju problema trgovine ljudima, a istovremeno je pružala pomoć žrtvama trafikinga.

OŽ “Lara” - Bijeljina

Adresa: Beogradska 38, 76 300 Bijeljina

Telefon: +387 55 290 570

Fax: +387 55 290571

E-mail: online-lara@zona.ba

lara@zona.ba

www.online-lara.com

Ministarstvo pravde u Vladi Republike Srpske

Ministarstvo pravde vrši upravne i druge stručne poslove koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Republike Srpske u oblasti:

- pravosudnih institucija i upravnog nadzora nad radom pravosudne uprave, kazneno i vaspitno popravnih ustanova;
- izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija;
- inspekcijskih poslova koji se odnose na izvršenje krivičnih sankcija;
- stara se o obezbjeđenju jedinstvenog i zakonitog izvršenja krivičnih sankcija;
- organizaciji rada i funkcionisanju kazneno-popravnih i vaspitno-popravnih ustanova;
- praćenje i kontroli rada službi;
- vrši kontrolu ostvarivanja, poštovanja i unapređivanja ljudskih prava lica lišenih slobode;

- void odgovarajuće evidencije u cilju analiziranja i sagledavanja funkcionisanja sistema izvršenja krivičnih i prekršajnih sankcija i predlaže mjere za njihovo unapređenje;
- vrši stručnu pripremu prijedloga za pomilovanje i amnestiju;
- priprema analize, informacije i izvještaje iz oblasti pomilovanja;
- vrši premještaj osuđenih lica;
- uslovne otpuste.

Ministarstvo vrši, a u okviru Zakonom predviđenih nadležnosti:

- stručno osposobljavanje zaposlenih i kreiranje kadrovske politike;
- pružanje pomoći u edukaciji sudija i tužilaca i poslove koji se odnose na rad Pravobranilaštva, advokature i druge službe pravne pomoći;
- ostvaruje komunikaciju sa Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu u skladu sa Zakonom;
- u skladu sa Zakonom, vrši stručne i druge administrativne poslove koji se odnose na polaganje pravosudnog ispita, ispita za stečajnog upravnika, te notarskog ispita;
- vrši obradu zahtjeva domaćih i inostranih sudova i drugih državnih organa u vezi pružanja međunarodne pravne pomoći, daje stručna mišljenja u pogledu međunarodnih ugovora koji se odnose na pružanje međunarodne pravne pomoći u građanskoj i krivičnoj oblasti;
- aktivno učestvuje u postupku pripreme izrade i usvajanja zakonskih projekata iz svoje nadležnosti;
- daje stručna mišljenja u pogledu zakonskih projekata na zahtjev ostalih ministarstava;
- donosi podzakonske akte potrebne za sprovođenje zakona;
- priprema pravilnik za polaganje stručnog ispita za stečajnog upravnika i dr.;
- pruža informacije u pogledu javnih medija i drugih sredstava informisanja o svom radu i vrši druge poslove u skladu sa Zakonom i drugim propisima Republike Srpske i Bosne i Hercegovine. Rad Ministarstva je javan.

Ministarstvo se stara o primjeni načela javnosti rada u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama.

U cilju ostvarivanja javnosti rada Ministarstva, održavaju se konferencije za štampu, intervjui, i drugi oblici saradnje sa sredstvima informisanja.

Ministarstvo pravde Republike Srpske

Adresa: Trg Republike Srpske 1

Telefon: +387 51 339 535

Fax: +387 51 339 650

E-mail: mpr@mpr.vladars.net

Anđa S.Ilić

Anđa S. Ilić je novinarka u redakciji Složenih programa RTRS-a, Sektor radio programa od 1980 godine. Aktualizovala je pitanje ravnopravnosti polova-rodova 2000. godine kada je pokrenula jednočasovnu sedmičnu emisiju „JAČI POL“, kojoj 2003. godine mijenja naziv u „IZ GENDER PERSPEKTIVE,..“ Samostalno uređuje i vodi dvije sedmične jednočasovne emisije namijenjene mladima i akademskoj publici. Ljudska prava promovise i u štampanim medijima

kao urednica prvog časopisa za žene u Republici Srpskoj „OKOM ŽENE“ i „WOMEN“. Danas je izvršna urednica međunarodnog medicinskog časopisa „Medici.com“ (mozaik medicinskih komunikacija). Autorica je dvije publikacije „Zdravo dijete“ (izdanje Fonda zdravstvenog osiguranja RS) i „JAČI POL“ (izdavač Nezavisni biro za humanitarna pitanja). Objavljivala je naučne radove u Zbornicima: Humanizacija odnosa među polovima i odgovorno roditeljstvo, Pedgoški razgovori i Prva balkanska rodna konferencija u Sarajevu. Po pozivu, uvodničarka tribina, javnih rasprava i okruglih stolova na teme: „ Žena i mediji“, „Radna rehabilitacija- korak do ekonomskog osnaživanja žena“, „Pornografija- vizuelna trgovina ženskim tijelom“ i „Mobing - zlostavljanje na radnom mjestu“.

Andja S. Ilić
Adresa: Sime Šolaje 9, 78000 Banja Luka
Telefon: +387 65 768 052
E-mail: radiodesk@rtrs.tv

Zaključci sa konferencije „Teorija i praksa zakonodavstva u BiH“ održane 30. i 31. oktobra 2008. u Trebinju:

1. Utvrđena je potreba za iniciranjem rasprave o uspostavljanju gender senzitivnog jezika sa aktivistkinjama ženskih NVO-a i lingvistima odnosno stručnjacima za jezik.
2. Potrebno je inicirati uspostavljanje nove budžetske linije u koju bi, svih 138 Centara za socijalni rad koji djeluju na području BiH, mandatno izdvojili 7000 – 15 000 KM za rad na sprečavanju nasilja u porodici.
3. Usklađivanje novog zakona o socijalnoj zaštiti sa evropskim standardima kojim bi žrtve porodičnog nasilja bile uvrštene u kategoriju socijalno ugroženih.

4. Posvetiti više pažnje žrtvama nasilja u porodici nastanjenim u malim opštinama i pružiti im besplatnu pravnu pomoć.
5. Istraživanje provedeno na nivou BiH je potvrdilo da žene žrtve porodičnog nasilja stvaraju novu kategoriju siromašnih, zbog čega je potrebno izraditi program podrške kojim bi se omogućilo njihovo lakše zapošljavanje.
6. Redovno organizovati sastanke organizacija koje se bave ovom problematikom i susrete korisnica usluga Sigurnih kuća, na kojima bi se analizirala i razmjenjivala stečena iskusta.

Preporuke entitetskim Vladama:

1. Usaglašen je stav učesnika/ca konferencije da je potrebna dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti, kojom bi on bio usklađen sa standardima EU, a koja se odnosi na uvrštavanje žrtava porodičnog nasilja u socijalnu kategoriju. Pri tome učesnici/ce predlažu da se uvede nova budžetska linija pri Centrima za socijalni rad-CSR u rasponu od 7 000 do 15 000 KM namjenjena žrtvama porodičnog nasilja.

Preporuka Vijeću ministara BiH.

1. Usaglašen je stav učesnika/ca konferencije da je potrebno izraditi program podrške pri zapošljavanju žena žrtava porodičnog nasilja. Ovim programom bi se omogućilo prioritetno zapošljavanje žena žrtava porodičnog nasilja čime bi se spriječilo stvaranje nove kategorije siromašnih.

Prilozi

“SIGURNA ŽENSKA KUĆA” - Podgorica

SKUPŠTINA CRNE GORE
ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

N/R Koča Pavlovič, predsjednik Odbora
N/R Omer Adžović, zamjenik predsjednika Odbora
N/R Snežana Kaludjerović, sekretar Odbora
N/R Njegosava Vujanović, članica
N/R Niko Martinović, član

N/R Predrag Sekulić, član
N/R Hajran Kalač, član
N/R Božo Nikolić, član
N/R Rifat Rastoder, član
N/R Novak Radulović, član
N/R Budimir Aleksić, član
N/R Vasilije Lalošević, član
N/R Amer Halilović, član
N/R Vaseļ Siništaj, član

Podgorica, 12. jun 2008.

Poštovani poslanici/e,

Obraćamo Vam se povodom postupanja nadležnih pravosudnih organa u slučaju naše klijentkinje A.R. iz Subotice i podnosimo:

INICIJATIVU ZA RAZMATRANJE POSTUPANJA NADLEŽNIH PRAVOSUDNIH ORGANA u izvršnom postupku za izvršenje privremene mjere za smještaj mladb. R.D. rođenog 07.09.2002. godine u Subotici, kod majke R. A. iz Subotice.

Molim Vas da u što hitnijem roku ovu inicijativu uključite u dnevni red sjednice Odbora za ljudska prava i slobode i razmotrite postupanje nadležnih pravosudnih organa u pomenutom izvršnom postupku, u prvom redu izvršnog sudije Osnovnog suda u Rožajama Slavice Bulatović, direktora Centra za socijalni rad, Rožaje Mahmuta Kalača.

OBRAZLOŽENJE

Članom 44. Poslovnika Skupštine Crne Gore propisano je:

Odbor za ljudska prava i slobode razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na: slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava, primjenu potvrđenih međunarodnih akata koji se odnose na ostvarivanje, zaštitu i unapređivanje ovih prava; prati ostvarivanje dokumenata, mjera i aktivnosti za unaprjeđivanje nacionalne, etničke i druge ravnopravnosti, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, socijalne politike, zapošljavanja, preduzetništva, procesa odlučivanja i sl; učestvuje u pripremi i izradi dokumenata i usaglašavanju zakonodavstva u ovoj oblasti sa standardima u evropskom zakonodavstvu; saraduje sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti.

R. Aida iz Subotice, smještena u skloništu "Sigurne ženske kuće", obratila nam se za pomoć jer je njen bivši suprug **R.I.**, 13.06.2007. godine na prevaru odveo u Rožaje njihovog petogodišnjeg sina **R.D.**, odvojivši ga od sredine gdje je dijete od rođenja živjelo i onemogućivši joj svaki kontakt sa njim.

Pravosnažnim i izvršnim Rješenjem Opštinskog suda u Subotici, XI P. 1082/07 od 02.10.2008. godine, određena je privremena mjera smještaja mladb. R.D., kod majke R.A. i naredjeno ocu R. I. **da u roku od 24 sata** preda dijete majci na dalji smještaj.

Izvršenje pomenutog Rješenja je u nadležnosti suda na čijoj se teritoriji nalazi dijete, a to je u ovom slučaju bila nadležnost Osnovnog suda u Rožajama i izvršnog sudije Slavice Bulatović. Umjesto da, kako to zakon nalaže, odmah pristupi izvršenju, pomenuti sud najprije uopšte nije

reagovao, a postupak izvršenja pokrenut je tek na insistiranje majke i "Sigurne ženske kuće", 4 mjeseca od pravosnažnosti rješenja. Sudija Bulatović, najprije tvrdi da ne može uručiti poziv R.I., jer se ne nalazi u zemlji, uprkos našim saznanjima da se on nalazi u Rožajama, o čemu smo obavijestili i nju i predsjednika suda Zahita Camića. 01.02.2008. pomenuti sud donosi rješenje I.br.21/2008, kojim je određeno izvršenje predajom mladb. R.D. majci, u roku od 3 dana po prijemu rješenja, uz istovremeno izricanje novčane kazne izvršnom dužniku, ovdje prijavljenom u slučaju nepostupanja po navedenom rješenju. Kako prijavljeni nije postupio po navedenom rješenju, izvršni sudija je dana 18.02. i 04.03. 2008.godine donijela rješenja o izvršenju uz izricanje uvećanih novčanih kazni.

U medjuvremenu tuženi podnosi žalbu na rješenje Osnovnog suda u Rožajama Višem sudu u Bijelom Polju, što dodatno odugovlači izvršni postupak, iako u prvobitnom rješenju Opštinskog suda u Subotici, XI P. 1082/07, piše da **žalba ne odlaže izvršenje** i iako Porodični zakon RCG nalaže hitnost u ovakvim slučajevima. Viši sud u Bijelom Polju blagovremeno odgovara na žalbu izvršnog dužnika i vraća slučaj na izvršenje Osnovnom sudu u Rožajama.

Dana 04.04.2008.godine, Osnovni sud u Rožajama, u navedenom izvršnom postupku, donosi rješenje kojim se novčane kazne zamjenjuju kaznom zatvora u ukupnom trajanju od 45 dana, a rješenjem od istog datuma određuje mjera oduzimanja maloljetnog djeteta čije je izvršenje zakazano za 14.04.2008.

U medjuvremenu, saznajući za datum izvršenja okrivljeni prijeti smrću oštećenoj R.A., čime je počinio krivično djelo ugrožavanja sigurnosti iz čl.168 st.2. KZRCG, što je uslovalo još jednu u nizu krivičnih prijava oštećene protiv tuženog.

Izvršenje, zakazano za 14.04. 2008. nije izvršeno, jer je tuženi odveo dijete na Kosovo, uprkos činjenici da smo o toj mogućnosti u samom početku postupka obavijestili Osnovni sud u Rožajama kao i Upravu granične policije RCG.

Napominjemo i da je presudom Opštinskog suda u Subotici, XI P.1082/07 od 23.01.2008.godine, potvrđenom presudom Okružnog suda Subotici, Gž.br. 284/08 od 27.03.2008. godine, brak između R.A. i R.I. razveden, a dijete, malodobni R.D. povjeren majci na čuvanje, vaspitanje i izdržavanje, te da je shodno ekspertizi stručnog tima Centra za socijalni rad u Subotici, datoj u toku brakorazvodne parnice, prijavljeni okarakterisan kao **"osoba sa destruktivnim ponašanjem, koja zanemaruje interese i potrebe osoba oko sebe, frustraciono netolerantna osoba, sklona impulsivnom ponašanju, oslabljene kontrole i agresivnih impulsa, osoba koja nema realan uvid u potrebe djeteta i ne želi da prihvati potrebu djeteta za majkom"**, o čemu su svi nadležni organi blagovremeno upoznati.

Očito je da u **ovom slučaju nadležni pravosudni organi nisu preduzeli sve raspoložive radnje da blagovremeno i efikasno obave navedeno izvršenje rješenja br. XI P. 1082/07**, o čemu svjedoči i podatak da je **ono prvi put zakazano punih 6 mjeseci od njegove pravosnažnosti**, zatim, da **nisu preduzete odgovarajuće mjere da se spriječi odvođenje djeteta na teritoriju Kosova**, gdje pomenuti sud nema nadležnost, iako je upozorenje o mogućnosti da tuženi odvede dijete u inostranstvo blagovremeno dostavljeno i sudu i policiji.

Dalje, sam **postupak izvršenja nije tekao onako kako stoji u pomenutom rješenju**, dakle **uz prisustvo izvršnog sudije, predstavnika Centra za socijalni rad i policije**, što je bilo neophodno s obzirom na prijetnje i kriminogenu prošlost tuženog, već je u kuću tuženog poslat njegov rođjak, radnik Centra za socijalni rad, koji je, kako stoji u zapisniku, "otišao sa lica mjesta".

Iako **Centri za socijalni rad imaju nadležnost da omoguće nesmetan kontakt roditelja i djece** kada to nije moguće uobičajenim putem, to u ovom slučaju **Centar za socijalni rad Rožaje nije učinio**, već je, naprotiv, svojim neprofesionalnim ponašanjem ohrabrio tuženog u njegovoj namjeri da osujeti kontakt majke i djeteta. Pored toga, direktor Centra Mahmut Kalač, otvoreno je odbio da posreduje u ovom slučaju, pokazavši naklonost prema tuženom, a na štetu R.A. Dva susreta R.A. i njenog sina, koji su upriličeni na insistiranje "Sigurne ženske kuće", bili su nezadovoljavajući, budući da je prisustvo tuženog i njegovo neprijateljsko ponašanje prema majci predstavljalo dodatni pritisak na dijete.

Smatramo da su u ovom slučaju drastično prekršena ljudska prava, kako roditelja R.A., tako i prava maloljetnog djeteta R.D., koje je izmješteno iz sredine u kojoj je živjelo i odvedeno na Kosovo, kod njemu nepoznatih osoba, a komunikacija sa majkom u potpunosti onemogućena.

Stoga je bilo neophodno najhitnije postupanje pomenutih nadležnih organa, jer **preduga razdvojenost djeteta i majke predstavlja kršenje ljudskog prava na zaštitu porodičnog života iz člana 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i Haške konvencije, a predugo trajanje ovog postupka**, koji i po Porodičnom zakonu RCG i po međunarodnim standardima zahtjeva posebno hitno postupanje jer se odlučuje o pravu na porodični život, pravima djeteta, uključujući i pravo na kontakt s majkom, **predstavlja i kršenje člana 6, st. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima, kako je presudio Evropski sud za ljudska prava u predmetu V.A.M. protiv Srbije 13. marta 2007. godine.**

U skladu sa svim gore navedenim

PREDLAŽEMO

- 1. Da Odbor za ljudska prava uvrsti na dnevni red sjednice raspravu o ovoj inicijativi i razmotri pitanje odgovornosti nadležnih organa za kršenje ljudskih prava R.A. i njenog maloljetnog sina D. R.**
- 2. Da u skladu sa članovima 75., 76. i 77. Poslovnika Skupštine Crne Gore koji determinišu Kontrolno saslušanje na istoj sjednici inicirate kontrolna saslušanja:**
 - Slavice Bulatović, sudije Osnovnog suda u Rožajama;
 - Zahita Camića, Predsjednika Osnovnog suda u Rožajama;
 - Mahmuta Kalača, direktora Centra za socijalni rad u Rožajama;
 - Odgovornog lica na graničnom prelazu Rožaje, kao i svih drugih relevantnih lica kako bi se prikupile informacije i sagledalo činjenično stanje mogućeg slučaja nedosljedne primjene zakonskih mjera propisanih kako domaćim, tako i međunarodnim pravnim aktima koji, kako je poznato, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i kako bi se utvrdila odgovornost svih lica koji su svojim nečinjenjem doprinijela suspenziji prava A. R. i njenog maloljetnog sina D. R.
- 3. Da na sjednicu posvećenu ovom slučaju, u skladu sa članom 67. Poslovnika, na sjednicu Odbora za ljudska prava i slobode pozovete Raičević Maju, koordinatorku u NVO „Sigurna ženska kuća“ kako bi članove odbora dodatno informisala o ovom slučaju.**

S poštovanjem,

NVO „Sigurna ženska kuća“ Podgorica

Napomena: U prilogu šaljemo kopije Rješenja br.1233/07 od 16.10.2007.god. kojim se odbija žalba tužioca R. I. na prethodno Rješenje br.1082/07 od 2.10.2007. kojim se određuje privremena mjera smještaja mld. R. D. rođenog 7.09.2002. godine u Subotici, kod majke R.A. iz Subotice, presudu Opštinskog suda u Subotici, XI P.1082/07 od 23.01.2008.godine, potvrđenom presudom Okružnog suda Subotici, Gž.br.284/08 od 27.03.2008.

ISTORIJA SLUČAJA

R.A. iz Subotice, smještena u skloništu “Sigurne ženske kuće”, obratila nam se za pomoć jer je njen bivši suprug **R.I.**, 13.06.2007. godine na prevaru odveo u Rožaje njihovog petogodišnjeg sina **R. D.**, odvojivši ga od sredine gdje je dijete od rođenja živjelo, i onemogućivši joj svaki kontakt sa njim.

Pravosnažnim i izvršnim Rješenjem Opštinskog suda u Subotici, XI P. 1082/07 od 02.10.2008. godine, određena je privremena mjera smještaja mldb. **R. D.**, kod majke **R.A.** i naredjeno ocu **R.I.**, **da u roku od 24 sata** preda dijete majci na dalji smještaj.

Izvršenje pomenutog Rješenja je u nadležnosti suda na čijoj se teritoriji nalazi dijete, a to je u ovom slučaju bila nadležnost Osnovnog suda u Rožajama i izvršnog sudije Slavice Bulatović. Umjesto da, kako to zakon nalaže, odmah pristupi izvršenju, pomenuti sud najprije uopšte nije reagovao, a postupak izvršenja pokrenut je tek na insistiranje majke i “Sigurne ženske kuće”, 4 mjeseca od pravosnažnosti rješenja. Sudija Bulatović, najprije tvrdi da ne može uručiti poziv **R.I.**, jer se ne nalazi u zemlji, uprkos našim saznanjima da se on nalazi u Rožajama, o čemu smo obavijestili i nju i predsjednika suda. 01.02.2008. pomenuti sud donosi rješenje l.br.21/2008, kojim je određeno izvršenje predajom mldb. R.D. majci, u roku od 3 dana po prijemu rješenja, uz istovremeno izricanje novčane kazne izvršnom dužniku, ovdje prijavljenom u slučaju nepostupanja po navedenom rješenju. Kako prijavljeni nije postupio po navedenom rješenju, izvršni sudija je dana 18.02. i 04.03. 2008.godine donijela rješenja o izvršenju uz izricanje uvećanih novčanih kazni.

U međuvremenu tuženi podnosi žalbu na rješenje Osnovnog suda u Rožajama Višem sudu u Bijelom Polju, što dodatno odugovlači izvršni postupak, iako u prvobitnom rješenju Opštinskog suda u Subotici, XI P. 1082/07, piše da **žalba ne odlaže izvršenje** i iako Porodični zakon RCG nalaže hitnost u ovakvim slučajevima. Viši sud u Bijelom Polju blagovremeno odgovara na žalbu izvršnog dužnika i vraća slučaj na izvršenje Osnovnom sudu u Rožajama. Dana 04.04.2008.godine, Osnovni sud u Rožajama, u navedenom izvršnom postupku, donosi rješenje kojim se novčane kazne zamjenjuju kaznom zatvora u ukupnom trajanju od 45 dana, a rješenjem od istog datuma određuje mjera oduzimanja maloljetnog djeteta čije je izvršenje zakazano za 14.04.2008.

U međuvremenu, saznajući za datum izvršenja okrivljeni prijeti smrću oštećenoj R.A., čime je počinio krivično djelo ugrožavanja sigurnosti iz čl.168 st.2. KZRCG, što je uslovalo još jednu u nizu krivičnih prijava oštećene protiv tuženog.

Izvršenje, zakazano za 14.04. 2008. nije izvršeno, jer je tuženi odveo dijete na Kosovo, uprkos činjenici da smo o toj mogućnosti u samom početku postupka obavijestili Osnovni sud u Rožajama, kao i Upravu granične policije RCG.

Napominjemo i da je, presudom Opštinskog suda u Subotici ,XI P.1082/07 od 23.01.2008.godine, potvrđenom presudom Okružnog suda Subotici ,Gž.br.284/08 od 27.03.2008. godine, brak između R.A. i R.I. razveden, a dijete, malodobni R.D., povjeren majci na čuvanje, vaspitanje i izdržavanje, te da je shodno ekspertizi stručnog tima Centra za socijalni rad u Subotici, datoj u toku brakorazvodne parnice, prijavljeni okarakterisan kao **“osoba sa destruktivnim ponašanjem,koja zanemaruje interese i potrebe osoba oko sebe, frustraciono netolerantna osoba, sklona impulsivnom ponašanju, oslabljene kontrole i agresivnih impulsa, osoba koja nema realan uvid u potrebe djeteta i ne želi da prihvati potrebu djeteta za majkom”**, o čemu su svi nadležni organi blagovremeno upoznati.

Očito je da u **ovom slučaju nadležni pravosudni organi nisu preduzeli sve raspoložive radnje da blagovremeno i efikasno obave navedeno izvršenje rješenja** br. XI P. 1082/07, o čemu svjedoči i podatak da je **ono prvi put zakazano punih 6 mjeseci od njegove pravosnažnosti**, zatim, da **nisu preduzete odgovarajuće mjere da se spriječi odvođenje djeteta na teritoriju Kosova**, gdje pomenuti sud nema nadležnost, iako je upozorenje o mogućnosti da tuženi odvede dijete u inostranstvo blagovremeno dostavljeno i sudu i policiji.

Dalje, sam **postupak izvršenja nije tekao onako kako stoji u pomenutom rješenju**, dakle **uz prisustvo izvršnog sudije, predstavnika Centra za socijalni rad i policije**, što je bilo neophodno s obzirom na prijetnje i kriminogenu prošlost tuženog, već je u kuću tuženog poslat njegov rođak, radnik Centra za socijalni rad, koji je, kako stoji u zapisniku, “otišao sa lica mjesta”.

Iako **centri za socijalni rad imaju nadležnost da omoguće nesmetan kontakt roditelja i djece** kada to nije moguće uobičajenim putem, to u ovom slučaju **Centar za socijalni rad Rožaje nije učinio**, već je, naprotiv, svojim neprofesionalnim ponašanjem ohrabrio tuženog u njegovoj namjeri da osujeti kontakt majke i djeteta. Pored toga, direktor Centra Mahmut Kalač, otvoreno je odbio da posreduje u ovom slučaju, pokazavši naklonost prema tuženom, a na štetu R.A.. Dva susreta R.A. i njenog sina, koji su upriličeni na insistiranje “Sigurne ženske kuće”, bili su nezadovoljavajući, budući da je prisustvo tuženog i njegovo neprijateljsko ponašanje prema majci predstavljalo dodatni pritisak na dijete.

Smatramo da su u ovom slučaju drastično prekršena ljudska prava, kako roditelja R.A., tako i prava maloljetnog djeteta R.D. koje je izmješteno iz sredine u kojoj je živjelo i odvedeno na Kosovo, kod njemu nepoznatih osoba, a komunikacija sa majkom u potpunosti onemogućena. Stoga je bilo neophodno najhitnije postupanje pomenutih nadležnih organa, jer **preduga razdvojenost djeteta i majke predstavlja kršenje ljudskog prava na zaštitu porodičnog života iz člana 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i Haške konvencije**, a **predugo trajanje ovog postupka**, koji i po Porodičnom zakonu RCG i po međunarodnim standardima zahtjeva posebno hitno postupanje jer se odlučuje o pravu na porodični život, pravima djeteta, uključujući i pravo na kontakt s majkom, **predstavlja i kršenje člana 6, st. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima, kako je presudio Evropski sud za ljudska prava u predmetu V.A.M. protiv Srbije 13. marta 2007. godine**.

Maja Raičević

Sigurna ženska kuća

Sigurna ženska kuća pruža ženama priliku da prestanu podnositi nasilje, obezbjeđujući im bezbjedan smještaj, emocionalnu podršku i fizičku sigurnost. Žene u skloništu prolaze kroz proces rehabilitacije koji nije lak. Fizičke povrede zarastaju poslije određenog vremena, dok su potrebne godine da se izbrišu psihički ožiljci. Žene u skloništu uče kako da prevaziđu svoje

probleme iz prošlosti i kako da se pozabave pitanjima koja se odnose na njihovu budućnost.

Savjetovalište i psihološka pomoć dostupne su žrtvama 5 dana u nedjelji. Jednom nedjeljno organizuju se radionice za sve žene i djecu u skloništu. Kada nas osoba kontaktira tražeći da bude smještena u sklonište, prvi informativni razgovor sa njom obavlja psiholog sa još jednim članom osoblja. Posebni programi organizuju se za djecu u skloništu. Advokatska pomoć dostupna je ukoliko žrtva odluči da podnese tužbu za razvod braka ili za podjelu imovine. Postoji dežurni telefon koji je žrtvama dostupan 24 h i u svim novinama je pod rubrikom "Važni telefoni" 069 013 321 je u svim policijskim stanicama istaknut na vidnom mjestu.

Bitno je naglasiti i da žene koje borave u skloništu u isto vrijeme pomažu jedna drugoj razmjenjujući lična iskustva. Vrlo je bitno to što imaju nekog sa kim mogu nezvanično da razgovaraju, i to ne bilo koga, već osobu koja će ih najbolje razumjeti zato što je i sama prošla kroz slične probleme. Ovakva razmjena iskustava omogućava žrtvama da sagledaju nasilje kao širi društveni problem, a ne samo kao privatnu porodičnu stvar. Prije napuštanja nasilne veze one su bile izolovane, nisu govorile o nasilju kojem su bile izložene, skrivale su stvarnost i od drugih i od sebe – pronalazeći izgovore za nasilnika, kriveći sebe, osjećajući stid, ne shvatajući da korijen problema leži u društvenom položaju koji im je nametnut zakonima patrijarhata, a ne u njihovim ličnostima. Uz podršku i razumijevanje drugih žrtava, žrtve nasilja stiču hrabrost da otpočnu nezavisan život.

Ljiljana Raicevic Izvršna Direktorica SZK

NVO "Sigurna ženska kuća" Podgorica
Adresa: Ul. Slobode 74, 81 000 Podgorica
Telefon:+382 81 232 352
Fax: +382 81 231 153
E-mail: shelter@cg.yu
www.sigurna-zenska-kuca.cg.yu

ISKUSTVA SRBIJE

ZAKONODAVSTVO I PRAKSA U OBLASTI NASILJA U PORODICI

Ustav Republike Srbije u svom članu 15 jamči ravnopravnost žena i muškaraca u skladu sa politikom jednakih mogućnosti. U skladu sa tim Vlada R Srbije donela je Strategiju za period od 2008. do 2014. godine u kojoj je obuhvatila oblasti koje se tiču učešća žena u kreiranju politika i donošenju odluka u oblasti obrazovanja i zdravlja, ekonomije, medija i javnog mnjenja, kao i u oblasti problema nasilja nad ženama. Ovim je država pokazala da želi ozbiljno da se bavi poboljšanjem položaja žena i unapređivanjem ravnopravnosti polova.

U Njujorku, u septembru 2000. godine doneta je Milenijumska deklaracija u kojoj su navedene osnovne vrednosti na kojima treba da se zasnivaju međunarodni odnosi u 21. veku, čija je potpisnica i R Srbija. U okviru realizacije Milenijumskih ciljeva prepoznati su i specifični ciljevi, a jedan od njih je smanjivanje nasilja nad ženama, što podrazumeva i smanjivanje nasilja u porodici.

Nasilje u porodici je problem i tamna strana porodice od kad ona postoji. Vekovima unazad ono je smatrano isključivo porodičnim problemom. Tek od nedavno ovi problemi su postali briga društva u kome su ga nevladine organizacije prepoznale kao jedan od najdrastičnijih oblika kršenja ljudskih prava. Ženske grupe su tokom osamdesetih izvršile snažan pritisak na društvo za rešavanje ovog problema svojim delovanjem na zaštitu žena i dece, istraživanjima, medijskim kampanjama, te su tako mnogo učinile na njegovoj vidljivosti. Neka istraživanja u R Srbiji su pokazala da je svaka treća žena (30,6%) doživela fizički napad u okviru porodice, da se svakoj četvrtjoj (26,3%) pretili nasiljem, a u 27% slučajeva se radi o ponovljenom fizičkom nasilju. U porodici u kojoj jedan od bračnih partnera trpi nasilje, najčešće su i deca izložena nasilju. Deca su i najčešće žrtve porodičnog nasilja, a često su u takvoj porodici i zlostavljana. Ozbiljnost problema se ogleda i u tome, što se nasilje preko dece reprodukuje i dalje. Istraživanja pokazuju da je većina nasilnika u dečijem uzrastu bila zlostavljana. Neka istraživanja pokazuju da od dece koja su bila svedoci porodičnog nasilja, 60% mladića su eventualni nasilnici, a 50% devojaka postaju žrtve.

Kod ovakvih podataka Srbija je posle demokratskih promena 2002. godine unela izmene u **Krivični zakonik** čime su nasilje u porodici i silovanje u braku postali krivična dela. Član 194 KZ RS sadrži krivično delo nasilje u porodici i on glasi:

1. Ko primenom nasilja, pretnjom da će napasti na život i telo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, telesni integritet ili duševno stanje člana svoje porodice – kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
2. Ako je pri izvršenju dela iz stava 1. ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da telo teško povredi ili zdravlje naruši – učinilac će se kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine.
3. Ako je usled dela iz stava 1. i 2. ovog člana nastupila teška telesna povreda ili teško oštećenje zdravlja ili su učinjena prema maloletnom licu – učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
4. Ako je usled dela iz stava 1, 2 i 3 ovog člana nastupila smrt člana porodice - učinilac će se kazniti zatvorom od tri do dvanaest godina.
5. Ko prekrši mere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest meseci.

Žrtva ponašanja opisanih u navedenom članu treba da podnese krivičnu prijavu sa detaljnim opisom i dokazima na navedene činjenice i biće procesuirana. KZ ne definiše ko su članovi porodice, ali se smatra da se pod članovima porodice podrazumevaju i lica navedena u čl.197. st.3 Porodičnog zakona.

Krivično delo silovanje se nalazi u članu 178 Krivičnog zakonika i njegov značaj za borbu za ženska ljudska prava je u tome, što će krivično odgovarati svako ko drugog silom ili pretnjom prinudi na seksualni odnos. Na postojanje dela bez uticaja je pol učinioca u odnosu na žrtvu i postojanje braka između učinioca i žrtve. Izvršilac i žrtva mogu biti lica istog pola, a mogu biti i bračni drugovi. To znači da izvršilac dela može biti i suprug žrtve. Ako je silovanje izvršeno prema bračnom drugu, krivični postupak se pokreće podnošenjem predloga okružnom javnom tužiocu.

Srbija je 2005. godine usvojila i **Porodični zakon** koji se pored odnosa u braku, vanbračnoj zajednici, odnosa roditelja i dece, izdržavanja, imovinskih odnosa, bavi kao posebnim delom ZAŠTITOM OD NASILJA U PORODICI. Zakon definiše šta je nasilje u porodici, ko se smatra članom porodice, propisuje mere zaštite od nasilja u porodici i propisuje poseban postupak za zaštitu od nasilja u porodici. Porodični zakon je novina u našem zakonodavstvu, a ovako

tretiranje problema nasilja u porodici kako čini Porodični zakon, novina je na našim prostorima i zasluđuje detaljniji opis.

Prema članu 197 st.1 i 2 Porodičnog zakona navodi se da je nasilje u porodici korišćenje fizičke, psihičke, emotivne ili verbalne sile člana porodice, a sve u cilju da se zlostavljanjem, manifestuje moć i sprovede kontrola nad drugim članom porodice. Ponašanje kojim se ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo predstavlja nasilje u porodici. Stav 3 istog člana propisuje da se članom porodice smatraju: suprug i bivši suprug, deca, roditelji, krvni srodnici, lica koja su u tazbinskom srodstvu (svekar, svekrva, tast i tašta i sl.), lica koja žive ili su živela u zajedničkom domaćinstvu, vanbračni partner – sadašnji ili bivši, partner sa kojim je žrtva bila ili je još uvek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, lice sa kojim žrtva nikada nije živela u istom domaćinstvu ali ima zajedničko dete ili je dete na putu da bude rođeno. Ako neko od navedenih lica vrši nasilje, žrtva ima pravo na zaštitu po odredbama Porodičnog zakona.

Prema članu 198 Porodičnog zakona RS ako član porodice vrši nasilje nad drugim članom, žrtva može podneti tužbu sudu i tražiti od suda da sud donese jednu ili više mera zaštite na taj način što će sud doneti nalog:

- **za iseljenje** iz stana ili kuće, bez obzira ko je vlasnik ili zakupac stana/kuće
- **za useljenje** u porodični stan ili kuću, bez obzira ko je vlasnik ili zakupac
- **za zabranu prilazanja** članu porodice koji je pretrpeo nasilje, na određenoj udaljenosti
- **za zabranu pristupa u prostor** oko mesta stanovanja ili mesta rada članu porodice koji je žrtva nasilja
- **za zabranu daljeg uznemiravanja** člana porodice.

Žrtva nasilja u porodici može tražiti jednu ili više mera, a na sudu je da odredi šta će prihvatiti. Trajanje izrečene mere zaštite je godinu dana i može se tražiti njeno produženje. Ako se nasilnik ne pridržava izrečene mere zaštite može se podneti krivična prijava javnom tužiocu. Kršenje mere zaštite je krivično delo propisano Krivičnim zakonikom (čl.194 st.5). Postupak u ovim sporovima je hitan, prvo ročište mora biti zakazano i održano u roku od osam dana od prijema tužbe u sudu, a žalba mora biti rešena u roku od 15 dana od dana kada je primljena u drugostepeni sud.

Ovo su najznačajnije promene u zakonodavstvu R Srbije u oblasti zaštite ženskih i dečijih ljudskih prava, rešenja su u skladu sa zakonodavstvom Evropske Unije, ali još uvek nije postignut zadovoljavajući stepen efikasnosti institucija u primeni zakona. Iako su sudovi i drugi akteri u procesu (policija, centri za socijalni rad, tužilaštva) prošli potrebnu edukaciju, postupci se ne vode na način koji propisuju zakoni. Međutim, u Srbiji je u toku reforma pravosuđa koja bi trebalo da dovede do zadovoljavajućih rezultata.

Ovde bi bilo potrebno napomenuti da je Srbija potpisnica Konvencije o pravima deteta, a da je Vlada Srbije 2005. godine usvojila Protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja. U proceduri se nalazi nekoliko sistemskih zakona iz ove oblasti kao što su Opšti antidiskriminacioni zakon, Zakon o dečijem ombudsmanu i Zakon o socijalnoj zaštiti. Dok se ne donesu navedeni zakoni i dalje ćemo biti nezadovoljni stepenom zaštite dečijih prava, naročito romske dece i dece invalida. Ta pitanja se mogu samo sistemski rešiti. Ostajemo da se nadamo da nećemo dugo čekati.

Leila Ruždić

Kancelarija za besplatnu pravnu pomoć žrtvama nasilja u porodici

Leila Ruždić Trifunović

Rođena sam u Travniku i nekoliko godina po rođenju preselili smo se u Beograd.

Osnovnu školu, gimnaziju i Pravni fakultet završila sam u Beogradu.

Pošto mi je otac bio advokat, ceo radni vek sam provela radeći u kancelariji sa ocem.

Bavila sam se porodičnim pravom i svim onim što se javlja kao problem i u parnici i u krivici.

U Demokratsku Stranku upisala sam se (1990 godine) pre njenog registrovanja, a iz nje sam 1996 izašla sa grupom ljudi na čijem je čelu bio Prof. Dr Dragoljub Mićunović i sa njima osnovala stranku Demokratski Centar, čija sam potpredsednica bila pet godina (u dva mandata). Demokratska Stranka i Demokratski Centar su se spojili 2005. godine, od kada sam članica Glavnog odbora Demokratske Stranke.

Posle promena u Srbiji ušla sam 2001. godine u Parlament kao poslanica Demokratskog Centra, a na listi Demokratske Stranke i bila poslanica do kraja 2006. godine (dva mandata). Za vreme poslaničkog mandata u proceduru sam stavila, pored ostalog i predloge za izmenu Krivičnog Zakonika R Srbije 2002. godine, pa su tako nasilje u porodici i silovanje u braku postali krivična dela. Takođe, na moj predlog izmenjen je Zakon o lokalnim izborima i u njega je ušla kvota od najmanje 30% manje zastupljenog pola na listama za izbore. Učestvovala sam i u izradi Porodičnog zakona, u poglavlju o Zaštiti od nasilja u porodici, kao i na merama zaštite od nasilja u porodici.

Danas sam savetnica predsednika gradske opštine Zvezdara i koordinatorka Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć žrtvama nasilja u porodici

Moram podvući da bih malo uradila, da nisam sve vreme imala veliku pomoć od nekoliko ženskih nevladinih organizacija.

Srećno sam udata 38 godina i u braku imam dve kćeri, Jasnu i Snežanu, obe uspešne pravnice. Imam i dva predivna unuka, Uroša i Luku. Porodicu navodim, jer bavljenje politikom bilo bi nemoguće da nisam svih 18 godina imala njihovu neograničenu podršku.

Leila Ruždić Trifunović

Adresa: Preševska 61, 11 000 Beograd

Telefon: +381 64

E-mail: leila.ruzdic@sbb.co.rs

REZULTATI ISTRAŽIVANJA KOJE JE IZVRŠIO “DEWEY & LEBOEUF” ZA “ŽENSKI CENTAR” TREBINJE

Ovaj izvještaj je pripremila Londonska kancelarija firme “Dewey & LeBoeuf” za potrebe “Ženskog Centra”, iz Trebinja, kao dio pripremnog materijala za konferenciju o pravima žena, koja će se održati u BiH, 30. i 31. oktobra, 2008.

Izveštaj obrađuje četiri oblasti: porodično nasilje, diskriminaciju i druge probleme neravnopravnosti vezane za pol, silovanje i krijumčarenje ljudi. Istraživanje obuhvata: važeće zakone iz navedenih oblasti koji se primjenjuju u Ujedinjenom Kraljevstvu, način sprovođenja zakona, mogućnost žrtava da pristupe ustanovama koje određuju pravdu i organizacije i aktivnosti u široj društvenoj zajednici koje se bave suštinskim problemima koje dovode do ovih pojava.

SAŽETAK

Porodično nasilje

Zakonodavstvo u Ujedinjenom Kraljevstvu obuhvata široku oblast porodičnog nasilja, a u tom domenu je najvažniji Dekret o krivičnom djelu nasilja u porodici i žrtvama iz 2004. Primjena

ovog Dekreta dovela je do povećanog broja osuđujućih presuda za djela nasilja u porodici. U Krivičnom zakonu Engleske, kao krivično djelo nije definisan ni jedan prekršaj počinjen tokom nasilja u porodici, ali su mnogobrojni oblici porodičnog nasilja podvedeni pod krivična djela, kao na primjer fizički napadi i zlostavljanje. Ukaz o porodičnom zakonu iz 1996. godine, između ostalog propisuje mogućnost izdavanja naredbi o zabrani uznemiravanja kojom se sprečava uznemiravanje druge osobe ili djece.

Krunska Tužilačka Služba (Crown Prosecution Service- CPS) je najvažniji tužilački organ na području Engleske i Velsa, koja je uspostavila politiku za istraživanje i izricanje kaznenih mjera u slučajevima nasilja u porodici kao i uputstva koji određuju kako da se počinioci osuđuju.

Pri sudskom procesuiranju ovakvih slučajeva, Specijalizovani sudovi (Special Domestic Violence Courts) su u praksi pokazali da uspješna saradnja između različitih učesnika (kao što su službenici koji rade u institucijama za podršku žrtvama, sudije i sudsko osoblje), povećava mogućnost donošenja adekvatnih presuda. Radom Nezavisnih savjetnika za pitanja nasilja u porodici (Independent domestic violence advisors) je takođe povećana vjerovatnoća izricanja kaznenih mjera. Pošto je broj Savjetnika nedovoljan za sve slučajeve nasilja u porodici, predmeti koji se okarakterišu kao slučajevi "niskog rizika" ne dobijaju adekvatnu pažnju.

Kada slučaj dođe pred sud, postoje ustanovljene mjere koje omogućavaju žrtvi da svjedoči anonimno ili na način na koji je posebno zaštićena.

Policija, medicinsko osoblje i zaposlenici Centara za socijalni rad, zajedno igraju važnu ulogu pri utvrđivanju slučajeva porodičnog nasilja i dovođenju nasilnika pred lice pravde. Neznanje o nasilju u porodici okarakterisano je kao problem koji može da spriječi pružanje adekvatne pomoći žrtvama. Uz to, policija u nekim slučajevima ne primjenjuje sve mjere predviđene zakonom, koje proističu iz nepoštovanja sudskih zabrana o uznemiravanju.

Razne vladine organizacije (od kojih su najveće: Pomoć ženama-Women's Aid, Utočište-Refuge i Nacionalni centar za porodično nasilje- Nacional Center for Domestic violence) i nevladine grupe sarađuju sa ciljem da pomognu žrtvama nasilja da otvoreno zatraže pomoć, da im omoguće smještaj u sigurnim prihvatilištima i službama za pružanje podrške. Održavanjem Među-agencijskih konferencija o procjeni rizika (Multi-Agency Risk Assessment Conferences), koje okupljaju široki spektar vladinih i volonterskih agencija, omogućena je razmjena informacija i planiranje aktivnosti kojim bi se smanjio rizik od mogućih napada na visiko-rizične žrtve i njihovu djecu. Međutim, problemi finansiranja ograničavaju ovim grupama neophodne resurse, a u nekim slučajevima nedostatak koordinacije različitih organizacija koje se bave pružanjem pomoći ženama umanjuje njihovu efikasnost.

Pošto se porodično nasilje prvenstveno dešava u privatnim kućama, potrebna je društvena edukacija kako bi se žrtve podstakle da nasilje ne tolerišu, i uvjeriti ih da će imati podršku bez obzira da li odluče da ostanu ili napuste bračnu zajednicu.

Diskriminacija i drugi problemi neravnopravnosti vezani za pol

Otkako je Akt o Diskriminaciji Polova iz 1975. usvojen prije 30 godina, ogromne promjene su desile u domenu ravnopravnosti polova, prvenstveno u oblasti zaposlenja, novčanih prihoda i društvene percepcije ovog pitanja. Pa ipak, još uvijek postoje uočljive poteškoće sa kojima se žene suočavaju uprkos postojanju zakonodavne regulative koja se bavi ovim pitanjima.

Efikasnost zakonskih propisa zavisi od volje i sposobnosti pojedinačnih tužiteljki da slučaj dovedu pred sud. Veoma često su žene najslabijih ekonomskih mogućnosti najpodložnije diskriminaciji, a u najmanjoj su mogućnosti da pravdu potraže pred sudom.

Direktivom broj 76/207/EED koju je usvojila EU, postavljen je kamen temeljac zakonima EU i politici u oblasti ravnopravnosti polova i zaposlenja. EU je takođe usvojila Direktivu

2006/54/EC o Implementaciji principa jednakih uslova i jednakog tretmana muškaraca i žena pri zapošljavanju i obavljanju profesionalne delatnosti. Pitanje nagrađivanja rada je definisano Ukazom o jednakoj plati iz 1970, kojim je uveden princip da žene i muškarci treba da dobijaju istu platu za isti posao.

Zakon o jednakosti (koji sadrži mjere uvođenja "pozitivnih obaveza"), koliko god bio široko-obuhvatan, primljen je sa zamjerkom da bi mogao da dovede samo do formalnih, bez izazivanja suštinskih promjena. Dok pravni lijek izrečen za pojedinca zavisi od nastupa tužiteljki, promjene koje su predviđene Zakonom o ravnopravnosti će zavisi od usvajanja novih stavova od strane relevantnih tijela, kao i pratećih politika, oblikovanih za prevazilaženje diskriminacije. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je nedavno uspostavila Kancelariju za jednakost (Government Equality Office) pri kojoj se nalazi Jedinica za žene i jednakost koja fokus djelovanja stavlja na pitanje žena, a izvještaje podnosi Ministarstvu za žene i jednakost.

Na ovu temu postoji širok spektar vladinih inicijativa i izvještaja kao i dokazi u prilog činjenici da, iako su poboljšanja neophodna, pitanje diskriminacije sve ozbiljnije shvataju mnogi poslodavci kao i institucije javnog sektora. U posljednjem izvještaju koji je izdala Kancelarija za jednakost pod naslovom "Žene učestvuju" navodi se da je u prosjeku 20% žena predstavnica u parlamentarnoj skupštini, a 29,3% u gradskim skupštinama. Izvještaj pod naslovom "Pol i vlast" iz 2008, predviđa da će biti potrebno 200 godina do jednake zastupljenosti žena i muškaraca u Britanskom parlamentu, 27 godina do uspostavljanja jednakosti u najvišim tijelima državnih službi, a 55 godina da se dostigne jednak broj visoko-pozicioniranih žena u sudstvu.

Silovanje

Zakon o krivičnom djelu silovanja iz 2003 pružio je neophodnu "generalnu opravku" ranijem zakonodavstvu, kojim se regulisalo ovo pitanje. I pored ovog zakona postoje brojne poteškoće koje onemogućuju da silovatelj dobije zasluženu kaznu u slučajevima, na primjer, kada su žrtva i osumnjičeni intoksikovani jer je tada teško utvrditi nepostojanje saglasnosti za čin, a nema svjedoka koji bi dali svoje izjave. Dok su problemi dokazivanja slučajeva silovanja djelimično vezani za razmatranje dokaza izvršenog zločina tokom kojeg je vjerovatnoća postojanja svjedoka mala, dodatni problem leži u postojanju društvene percepcije o tome kakvo se ponašanje očekuje od žena, što ja imalo uticaja na konačne presude u mnogim slučajevima (na primjer: porota će rijetko povjerovati da je žena silovana ukoliko se zavodljivo ponašala ili bila oskudno odjevena). Krunska Tužilačka Služba je odgovorna za podizanje optužnica i vođenja istraga vezanih za slučajeve seksualnog nasilja.

Pored problema koji postoje u slučajevima silovanja koji su pravosnažno presuđeni, izvještaji ukazuju da najveći dio slučajeva silovanja nikada ne bude ni prijavljen policiji. Kada se i sačini izvještaj u policiji, veliki broj slučajeva nikada ne dospije u parnicu jer svedoci u nekom momentu povuku izjave tokom procesa istrage. Specijano obučeni policajci (Specially trained officers) su ključni element timova za istragu. Ispitivanja ukazuju da bi viši stepen saradnje među agencijama i pružanje podrške žrtvama u prvim fazama procesa, doprinijeli uspješnijem privođenju slučajeva na sud. Nacionalna mreža za krizu silovanja (National Rape Crisis Network) i Fondacija preživjelih (The Survivor's Trust) su krovne organizacije koje uspostavljaju vezu između većine lokalnih organizacija koje pružaju pomoć žrtvama silovanja. Najveće ustanove koje pružaju medicinsko zbrinjavanje i savjetovanje su Fondacija za primarnu zaštitu (Primary Care Trust) i Centri za prijavu seksualnog napada (Sexual Assault Referral Centers).

Da bi se uspješnije procesuirali slučajevi silovanja društvena percepcija će morati da se promjeni prije nego što žrtve pristanu da prijave slučaj silovanja i pokrenu sudski postupak.

Trafiking ljudima u Ujedinjenom Kraljevstvu

Trafiking ljudima je postao veliki problem u Ujedinjenom Kraljevstvu, a značajne promjene u zakonodavstvu i politici koje su se desile proteklih šest godina potvrđuju mjesto koje ovo pitanje zauzima u politici. Trenutno postoji pravni okvir u UK za procesuiranje i kažnjavanje počinitelja trafikinga. Ovaj okvir, međutim ne pruža uvijek žrtvama trafikinga garantovanu zaštitu ili pristup službama. Ograničen broj informacija je objavljen u vezi sudbine žrtava koje su oslobođene vladinim akcijama kao što je Operacija pentametar. Šta više, žene žrtve trafikinga koje uspiju same da pobjegnu iz nevolje često ostaju u situaciji u kojoj su eksploatisane, bez mogućnosti ostvarivanja prava.

Pošto su ciljevi navedeni u Akcionom planu UK 62 izvršeni i zakonodavstvo koje je sugerisala Konvencija Savjeta Evrope uvedeno, nadati se da će postojati "teg" kojim bi se korigovala neravnomjerna pažnja posvećena izvršenju kaznenog djela i zaštiti žrtava trafikinga. UK je na putu da ostvari sveobuhvatni sistem, dovoljno fleksibilan da omogući razvoj domaćim i međunarodnim aktivnostima, usmjerenih pružanju pomoći u oslobađanju što većeg broja žrtava i kažnjavanju prekršilaca koji namjeravaju da ostvare zaradu iskorištavanjem ljudi koje su prethodno povdrgli robovskoj potčinjenosti.

"Ova publikacija ne mora nužno sadržavati mišljenja i stavove Fondacije Heinrich Böll. Mišljenja iznesena u studiji predstavljaju stavove autora."